

ČESKÉ VĚZEŇSTVÍ

4/2016

čtvrtletník pro vězeňství a kriminální prevenci

**Družstvo
Judity Klarnerové
první místo a titul mistra světa**

To nejcennější
co VS ČR má,
jsou lidé

str. 8

Filosoficko-etické
odůvodnění smyslu
trestů nespojených
s odnětím
svobody

str. 13

Korespondence
odsouzených

str. 23

rozhovor str. 2

krátce str. 4

téma str. 8

Překvapená komise

resocializace str. 11

vězeňská
služba str. 17

Věznice Plzeň

věznice ČR str. 26

historie str. 32

Akademie VS ČR členem EPTA

zahraničí str. 33

sport str. 34

Milé čtenářky, milí čtenáři,

čas plyne, a to neuvěřitelně rychle. Tři roky rodičovské dovolené mi utekly jako voda a já jsem od ledna letošního roku zpět ve vězeňské službě. Někteří z vás si mě možná pamatují z mého dřívějšího působení na pozici tiskové mluvčí generálního ředitelství, v současné době pracuji jako analytik v oddělení vnějších vztahů spadající pod Kancelář GR.

Přestože množství změn, které se odehrály za dobu, co jsem vězeňskou službu sledovala jen „ze zálohy“, bylo víc než dost, jsem ráda, že jsem se víceméně mohla vrátit mezi známé kolegy.

Po narození dítěte se mi samozřejmě obrátil život naruby, většina předsevzetí týkající se výchovy vzala za své a plánování čehokoli se stává čistě teoretickou záležitostí. I proto mi návrat do práce přinesl příjemnou změnu v životě. Komunikace s kolegy funguje bez odmlouvání, naplánované akce se uskutečňují a předsevzetí vedení Vězeňské služby ČR i Ministerstva spravedlnosti ČR o zlepšení vězeňské služby rozhodně za své nevzaly. Vězeňská služba mimo jiné rozšiřuje ubytovací kapacity, roste počet pracujících odsouzených a v neposlední řadě se daří vylepšovat obraz vězeňské služby v očích veřejnosti. Věřím, že pracovní zapálení, s jakým jsem nastoupila já, vydrží nám všem.

Přeji vám krásný den a příjemné čtení.

Vrchní komisař
kpt. Ing. et Mgr. **Gabriela Pohlová**
analytik vnějších vztahů

ČESKÉ VĚZEŇSTVÍ č. 4/2016.
Časopis vychází čtyřikrát ročně.
Vydavatel: Vězeňská služba České republiky, Soudní 1672/1a, 140 67 Praha 4, IČ 00212423
Editor: Robert Blanda
Grafická úprava: Karel Neuvirt

Foto: Vězeňská služba České republiky, archiv redakce
Adresa redakce: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, poštovní příhrádka 3, PSČ 140 67 Praha 4
<http://www.vscr.cz>; redakce-cv@grvs.justice.cz
telefon 244 024 111 (ústředna), 244 024 412, 244 024 415, fax: 241 409 072
Distribuce časopisu, objednávky a předplatné:
e-mail: to@grvs.justice.cz
Výroba: tiskárna Vazební věznice Praha – Pankrác
© Vězeňská služba České republiky, Praha 2016, Registrační značka MK ČR 6334, ISSN 1213-9297.

Petra Bělíková

Psovodem specialista Věznice Kynšperk nad Ohří

Judita Klarnerová říká:

Psovodi záchranáři musejí být připraveni k nasazení kdykoliv

Družstvo Judity Klarnerové získalo loni v létě se v rumunském městě Krajova na mistrovství světa záchranných družstev pořádaném Mezinárodní kynologickou federací (FCI) první místo a titul mistra světa v kategorii TOP. V této kategorii musí družstvo absolvovat všechny disciplíny ostatních kategorií - tedy poslušnost, plošné vyhledání, vyhledání v sutinách a záchranné stopování. Judita Klarnerová se stará o osmiletého australského honáckého psa Ivana - celým jménem Ivan Bazz of Cinderella's Ranch, který je cvičen také k vyhledávání omamných a psychotropních látek. Na mistrovství závodila s dvou a půl letým belgickým ovčákem Malinois Barneyem, který je rovněž atestován na vyhledání drog ve VS ČR.

Co vše předcházelo vašemu vítězství na mistrovství světa záchranných družstev?

Pokud jde o sportovní variantu záchranné specializace, už v roce 1995 jsem se zúčastnila Mistrovství republiky záchranných psů, kde jsem obsadila třetí místo v jednotlivcích a první místo ve družstvech. V roce 1998 jsem se stala Mistryní Rakouska na Mezinárodním mistrovství Rakouska záchranných psů v plošném vyhledání a na Mistrovství světa záchranných psů ve Finsku jsem obsadila 11. místo v jednotlivcích ve vyhledání v sutině a čtvrté místo ve družstvech. Tentýž rok to byl titul Vicemistryně Slovenska ve družstvech a třetí místo v plošném vyhledání jednotlivců. Rok na to jsem pak byla na Mistrovství republiky záchranných psů, kde jsem získala první místo ve družstvech a osmé místo v jednotlivcích. O dva roky později jsem obsadila v kategorii jednotlivců páté místo v plošném vyhledání na prvním a jediném Mistrovství Evropy konaném v Žilině.

S jakými psy jste těchto výsledků dosáhla a co ještě máte za sebou?

Těchto výsledků jsem dosáhla se svými německými ovčáky. V praktické záchranné kynologii jsem byla v letech 1995 až 2003 členem pohotovostní jednotky Svazu záchranných brigád kynologů. V roce 2001 jsem složila kynologický atest Ministerstva vnitra ČR pro sutinové vyhledání a atest pro nasazení mezinárodní organizace IRO (International Rescue Dog Organisation - Mezinárodní organizace pro záchranné psy) zastřešující psovody záchranáře z celého světa. Zúčastnila jsem se jednoho zahraničního nasazení, a to v roce 1999 po zemětřesení v Turecku.

Co příprava na závody obnáší?

Jako každý sport, vyžaduje i tato disciplína výbornou fyzickou kondici u psa i psovoda. U záchranářského

výcviku to znamená veškerý volný čas trávit tréninkem nejen na cvičišti, ale předně trénováním v sutině, v lese a na stopách, což je spojeno s cestováním na velké vzdálenosti. U nás v republice máme pouze dva sutinové trenažéry, takže je někdy třeba jezdit i na trenažéry do zahraničí, například do Rakouska, Německa či Švýcarska.

Změnila se nějak záchranářská disciplína od dob, kdy jste začínala?

Praxi je pořád stejná, jde o lidské životy. Proto záleží na spolehlivosti, na výdrž a na schopnost člověka i psa pracovat až tak říkajíc „za hranu“. V mém případě, kdy potřebuji psa spolehlivého především do služby ve věznici k vyhledávání drog, to bohužel není možné. Atestovaný pes na vyhledávání lidí musí mít schopnost, být kdykoliv nasazen pro praktické použití a být plně trénován pro takové nasazení. Závody a zkoušky jsou pro psovoda v první řadě prověrky připravenosti jeho i psa pro skutečné nasazení. Ale je tu i sportovní stránka věci: podobně jako ve sportovní kynologii, člověk trénuje, jen když to okolnosti dovolí a tak, aby se i se psem především bavil.

Co plánujete pro nadcházející sezonu, jakých soutěží se chcete zúčastnit?

Mistrovství světa se psem Barneyem jsem na tenhle rok opravu neplánovala. Vlastně jeho účast i výsledek byly jen obrovskou shodou okolností, náhod a štěstí, kdy byl změněn termín startu a posléze i kategorie z plošného, na kterou jsem měla psa Ivana připraveného, na kategorii TOP. Tam by měl Ivan problém se stopami, které netrénuje. Plánovala jsem s ním udělat atest drogového psa, to se podařilo na výbornou, a vstupní zkoušky pro sportovní kynologii a záchranáře. Závodit měl hlavně Ivan. Nechtěla jsem ale nechat družstvo těsně před pohárem napospas a tak jsem nabídla, že zkusím startovat s Barneyem. To se nakonec ukázalo jako dobrý nápad. Takže nyní s ním plánuji jen trénovat.

Co vás přivedlo do vězeňské služby?

Po několika neúspěšných pokusech ve věznici v Horním Slavkově, u Policie ČR a Armády ČR, jsem už v profesionální kariéru psovoda nedoufala, byla jsem malá a ještě ženská. V roce 2008 mě oslovil inspektor strážní služby pro psovody ve Věznici Kynšperk nad Ohří Radek Čajka a nabídl mi práci psovoda specialisty. To jsem s nadšením přijala.

Vzpomenete si ještě na své první setkání s vězni?

Ale jo. Když jsem odcházela z tělesných prověrek, před nástupem do služebního poměru, potkala jsem

skupinku lidí s kolečky a jednoho, teď už kolegu, který je doprovázel, a došlo mi, že to vlastně možná bude v budoucnu i moje práce. A už tehdy jsem se rozhodla, že vlastně opravdu tuhle práci chci dělat.

Služební kynologie byla ve Věznici Kynšperk nad Ohří zřízena v roce 2008. Služební psy používá vězeňská služba podle jejich kategorizace a výcviku zejména k obraně psovoda před napadením jinou osobou, k obraně jiných osob, ve strážní a zásahové hlídce, při eskortách, k průzkumu terénu a objektů, k zadržení při útěku nebo pokusu o útěk, k bezprostřednímu pronásledování

prchajících vězňů osob, označení osob, k likvidaci vzpoury nebo potyčky mezi vězňůmi osobami, k vyhledávání návykových látek a při všech mimořádných opatřeních k zajištění bezpečnosti. Pro výkon služby ve vězeňské službě jsou psi využíváni v kategoriích: psi všestranní, psi obranní, protidrogoví psi. V současnosti má věznice 10 služebních psů, o které se stará osm příslušníků - psovodů. Jejich práce nekončí úderem poslední minuty pracovního času. Snaží se být se svými psy i ve chvílích osobního volna, kdy se věnují výcviku a také upevňování pouta, bez kterého by jejich práce ztrácela smysl.

Petra Bělíková

DEN ČESKÉHO VĚZEŇSTVÍ

ve Věznici Kynšperk nad Ohří

Věznice Kynšperk nad Ohří uspořádala 16. prosince u příležitosti Dne českého vězeňství slavnostní shromáždění, ocenila své zaměstnance a připomněla si památku zakladatele moderních vězeňských metod, Františka Josefa Řezáče.

Den českého vězeňství je spojen s 14. prosincem 1918, kdy první československý ministr spravedlnosti František Soukup vydal nařízení o služební slibu pro nově nastupující dozorce a dozorkyně vězňů po vzniku Československé republiky.

U příležitosti Dne českého vězeňství, jehož tradice byla zahájena v roce 2012, se v českých věznicích a vazebních věznících konají služební shromáždění k připomenutí histo-

rických tradic, reformních úspěchů a dosažených výsledků v českém vězeňství. Den je spojen rovněž s oceněním služebních a pracovních úspěchů příslušníků a občanských zaměstnanců a s udílením resortních vyznamenání.

Ředitel věznice Martin Klapper připomněl historické počátky vězeňství, jeho vývoj i jeho současnou podobu. Zhodnotil končící rok, pohovořil o personální situaci, promluvil o Koncepci vězeňství do roku 2025 a úkolech z ní vyplývajících. Uvedl, že stanovené úkoly kladou nároky na odbornost a kvalitu práce každého jednotlivce. Práci ve vězeňství hodnotil jako náročnou a odpovědnou a zaměstnancům vyjádřil podporu

a poděkování za jejich každodenní poctivé úsilí.

Třinácti vyznamenaným předal medaile a plakety Vězeňské služby ČR jako důstojné ohodnocení příkladného plnění pracovních či služebních úkolů ve spojení s dobou trvání pracovního nebo služebního poměru, za významný podíl na naplňování účelu výkonu trestu odnětí svobody a na rozvoji věznice nebo i vzornou reprezentaci VS ČR na poli sportovním.

Všem příslušníkům a zaměstnancům ředitel věznice na závěr ještě jednou poděkoval za každodenní nelehkou práci a popřál jim šťastný nový rok, pevné zdraví, energii a chuť i odhodlání plnit odpovědně další úkoly, které jsou na vězeňskou službu kladeny.

Projekt Andělský strom

Věznice Kynšperk nad Ohří i v roce 2016 zprostředkovala odsouzeným možnost zapojení do projektu, který má za cíl posílit vazbu mezi dětmi a rodiči, kteří jsou ve výkonu trestu a mají o své děti zájem. Mezinárodní vězeňské společenství, o. s. (MVS) koordinuje již šestý ročník mezinárodního programu Andělský strom, ve kterém dobrovolníci posílají vánoční dárky dětem vězněných rodičů. Vánoce 2016 trávilo v kynšperském vězení téměř tisíc odsouzených mužů. Děti, které mají rodiče ve vě-

zení, prožívají často život o poznání těžší a smutnější, než jejich vrstevníci z úplných a funkčních rodin. Situace je o to horší, že rodiny vězněných jsou mnohdy ze sociálně slabší vrstvy. Leckdy nemají peníze na to, aby Vánoce oslavily, natož aby pořídily dětem dárky a ani jejich otcové ve vězení nemají příjmy takové, aby mohli svým dětem udělat pod stromkem radost.

Mezinárodní vězeňské společenství prostřednictvím projektu Andělský strom pomáhá uchovat či obnovit

vztahy mezi uvězněným rodičem a jeho dítětem a dává příležitost k tomu, jak prakticky vyjádřit zájem a lásku. Do programu jsou zařazovány děti ve věku do 15 let a vězněný rodič s ním nesmí mít soudně zakázaný styk. Podmínkou zapojení odsouzeného do projektu je jeho osobní dopis dítěti, který je mu předáván společně s dárkem. V roce 2016 projevilo zájem o zapojení do programu 22 odsouzených.

peb

Workshop zaměstnávání v Karlovarském kraji

Věznice Kynšperk nad Ohří se 10. listopadu účastnila workshopu Zaměstnávání odsouzených osob a jejich vstup na trh práce pořádaného v sousední věznici v Horním Slavkově. Akce organizované ve spolupráci s Krajskou hospodářskou komorou Karlovarského kraje Svazu průmyslu a dopravy ČR ve spolupráci s Generálním ředitelstvím Vězeňské služby ČR se účastnilo i další vězeňské zařízení v kraji, Věznice Ostrov.

Cílem workshopu bylo představit potenciálním zaměstnavatelským subjektům různé možnosti zaměstnávání vězněných osob, obory, ve kterých je vězně možné zaměstnat a sociálně ekonomické benefity plynoucí z jejich zaměstnávání.

Rada firem v Karlovarském kraji se potýká s výrazným nedostatkem kvalifikovaných pracovníků, jejich vysokou fluktuací a meziregionální mobilitou. Jedním z řešení může být zaměstnávání odsouzených osob,

které kromě doplnění stabilní pracovní síly má přesah společenský. Pomáhá mimo jiné vězňům získat či znovu nabýt pracovní návyky a po opuštění věznice snáze se zařadit zpět do společenského života. Zaměstnávání odsouzených osob přináší také řadu výhod zaměstnavatelům. O zkušenosti z praxe se s účastníky podělili

zástupci společností z Karlovarského kraje, kteří této možnosti aktivně využívají.

Výkon trestu odnětí svobody v kynšperské věznici vykonává téměř tisíc odsouzených mužů, zaměstnanost se pohybuje okolo 45%.

peb

DEN ČESKÉHO VĚZEŇSTVÍ ve Věznici Nové Sedlo

Vyhlášení 14. prosince za den českého vězeňství souvisí s historicky významnou událostí při budování českého vězeňství. Právě v tento den v roce 1918 vydal první ministr spravedlnosti František Soukup nařízení o služebním slibu nově nastupujících dozorců a dozorkyň.

U příležitosti oslav Dne českého vězeňství se 13. prosince uskutečnilo setkání vedení Věznice Nové Sedlo se zaměstnanci. V oficiální části ředitel věznice Miroslav Špalek zhodnotil končící rok a nastínil úkoly na nacházející období. Poté oba zástupci ředitele Robert Frýdecký a Miroslav Kardoš doplnili vystoupení ředitele o konkrétní úkoly, se kterými se bude muset věznice v příštím období poprat. Součástí oficiální části programu bylo předání ocenění příslušníkům a občanským zaměstnancům věznice, které jim na návrh ředitele věznice udělil Petr Dohnal generální ředitel Vězeňské služby České republiky. Z rukou ředitele věznice převzalo devět příslušníků ocenění medaili Vězeňské služby České republiky za věrnou službu a čtyři občanskí zaměstnanci převzali plakety Vězeňské služby České republiky. Závěrem vedení věznice poděkovalo všem zaměstnancům za odvedenou práci a vyjádřilo přesvědčení, že především jen s plným nasazením každého bude schopna v následujícím roce věznice realizovat strategické cíle Koncepce vězeňství ČR do roku 2025.

eko

**Posílení vazby
mezi dítětem
a vězněným rodičem**

Vladimíra Němcová

Autorka
je sociální pracovnice
Věznice Kuřim

V roce 2013 zahájilo ve Věznici Kuřim svoji činnost Specializované oddělení pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek. V náročném programu jsou zařazeni odsouzení muži, kteří mají dlouhodobé zkušenosti s užíváním drog a snahu, využít výkon trestu k práci na své závislosti. Tým specialistů se průběžně snaží nabízet i takové aktivity, které by, mimo jiné, pozitivně působily zejména na emoční složku osobnosti. Pod vedením Vladimíry Němcové šíjí např. drobné dárky, hračky, polštářky, které mohou u návštěv předat svým blízkým, zejména dětem. Radost dětí z hraček, které jim jejich tatínci vlastnoručně ušijí, je velkým motivačním činitelem v léčbě závislosti a zároveň prohlubuje pouto mezi vězněným rodičem a jeho dítětem.

Příprava na jaro

KOVOVÝROBA

Blíží se doba, kdy zima definitivně předá vládu jaru a vězeňská zahrada se bude probouzet z chladných a mrazivých dnů. Přípravu na jarní sezónu zahájili ve věznici Nové Sedlo odsouzení v kovodílně pod vedením pedagoga volného času Petera Steňka. Ač astronomické jaro ještě na dveře neklepe, odsouzení v kovodílně mají již plné ruce práce. Překontrolovat, opravit, nabrousit popřípadě vyrobit zahradní nářadí je úkolem party odsouzených před příchodem jara. Objekt kovodílny dává široké uplatnění chlapům, které práce se železem baví. Vlastní dílnu, která slouží pouze

pro aktivity odsouzených, se podařilo věznici vybudovat s pomocí projektu, který byl spolufinancován EU. Dílna nedisponuje jen základním vybavením, ale odsouzení mají k dispozici svařovací box, soustruh a další techniku. Proto práce a výrobky odsouzených jsou již na profesionální úrovni. Úkol nezní jen opravit hrabičky, motyčky, lopaty a kolečka, ale vyrobit proházovačky na hlínu, prověřit kovové konstrukce skleníků a fóliovníků a vyrobit další nářadí, které usnadní práci na zahradě. Práce na zahradě je doménou několika desítek odsouzených specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek, kde pracovní terapie je součástí dlouhé cesty odsouzeného, na jejímž konci by měl být život bez drog.

eko

To nejčennější, co VS ČR má, jsou lidé

Soňa Haluzová

Na konci roku 2016 dosáhl počet vězněných osob v ČR téměř 22 500, přičemž jen v průběhu roku 2016 se navýšil o cca 1600 vězňů. Počet vězňů v českých věznicích se tak znovu dostal na alarmující čísla, která registrovaly statistiky vězeňské služby před amnestií prezidenta Václava Klause v lednu 2013. Pobyt v přeplněných věznicích je náročný nejen pro vězněné osoby, zvýšenou zátěž představuje i pro zaměstnance. Více než kdy jindy je tak na místě otázka tolik potřebné péče o zaměstnance.

Práce u VS ČR je profesí se zvýšenou fyzickou a psychickou náročností a s možnými negativními dopady na zdraví člověka. U vězeňských dozorců existuje prokazatelný vztah mezi délkou služby a zvýšenou konzumací alkoholu, zvýšeným výskytem žaludečních vředů, zvýšeným rizikem vysokého krevního tlaku a srdečního infarktu, deprese a četností partnerských problémů a rozvodů. Oproti běžné populaci mají rovněž nižší očekávanou délku života. Hlavním zdrojem vzniku těchto rizik je přitom opakovaný či soustavný stres. Stres je dnes běžným jevem v pracovním životě člověka a můžeme jej nalézt ve všech profesních oblastech. Stres ve vězeňském prostředí však dále zvyšuje např. hrozba fyzického a verbálního násilí, častější kontakt s mizérií života, rizika zdravotní újmy

(např. TBC, HIV, žloutenka aj.) nebo extrémní situace, spojené například s nálezem mrtvého těla, pokusy o sebevraždu, sebepoškození a podobně. Současně hrají svou roli i organizační stresory jako směnnost, přesčasy či poplavy. Podstatné jsou rovněž psychosociální faktory ve smyslu konfliktu mezi pracovními povinnostmi a rodinným životem, ale třeba i nízká společenská prestiž profese. Přitom je zjištěno, že čím déle lidé pracují ve věznicích, tím vyšší je jejich prožívaná míra stresu. Může to souviset s náročností práce, prostředím, ale také se stoupající odpovědností v rámci svého profesního postavení. Práce s vězněnými osobami může být ohrožující pro vznik syndromu vyhroštění i pro traumatizaci. Péče o duši i o tělo by měla být nutná a samozřejmá.

Vězeňský psycholog je i pro personál

Kdysi dávno visely na dveřích vězeňských psychologů cedulky s „ordinačními“ hodinami pro personál. A i když tyto cedulky na dveřích již nevidíte (zejména proto, že se ukázalo jako nefunkční vymezovat hodiny pro zaměstnance), služby psychologa působícího ve věznicích mohou v současnosti využívat i všichni zaměstnanci Vězeňské služby ČR, nezávisle na tom, zda jsou v pracovním nebo služebním poměru.

Psychologické poradenství se organizuje individuálně, může být jednorázové i opakované dle domluvy. Nespornou výhodou této péče je skutečnost, že psycholog zná dobře vězeňské prostředí i specifika vztahů, které se zde vytvářejí. A zaměstnanci VS ČR se mohou svobodně rozhodnout, zda tyto poskytované služby využijí, či nikoliv. Psychologická péče nicméně může být kvalitně poskytována pouze za předpokladu vzájemné důvěry. Psycholog je vázán Etickým kodexem psychologa ve Vězeňské službě ČR, jehož součástí je mimo jiné mlčenlivost, diskretnost, profesionalita a nestrannost. Samozřejmostí je bezplatnost poskytované psychologické péče o zaměstnance. Vězeňští psychologové mohou pomoci se vztahy na pracovišti, s orientací v osobním problému a jeho následným řešením, anebo při překonávání krizové situace způsobené např. zasahováním během mimořádné události, či jinou náročnou situací z pracovního či osobního života.

Psychologické poradenství, které psychologové ve věznicích nabízejí, je založeno na bázi dobrovolnosti. Na internetu dnes najde každý odkazy na služby odborných poradců, sociálních pracovníků, psychologů či psychiatrů. Také psycholog ve věznicích může pomoci doporučit vhodného odborníka v regionu a i na takovou konzultaci se vztahují etické zásady, včetně diskretnosti. Důležité je mít místo, kde je možné o své zdraví pečovat.

Anonymní linka pomoci v krizi funguje nonstop

Pro příslušníky a zaměstnance bezpečnostních sborů poskytuje speciální psychologickou podporu, poradenství a pomoc Linka pomoci v krizi. Je k dispozici 24 hodin denně, 365 dní v roce. Volajícím zaručuje anonymitu, hovory se nenahrávají a pracovníci linky jsou vázáni povinností zachovávat mlčenlivost. Zavolat může kdokoli ze zaměstnanců vězeňské služby nebo jejich blízkých, kdo se dostal do jakéhokoli (pracovní, osobní, existenční, vztahové, zdravotní nebo jiné) tíživé situace. Profesionálové na lince nezkoumají příslušnost k tomu

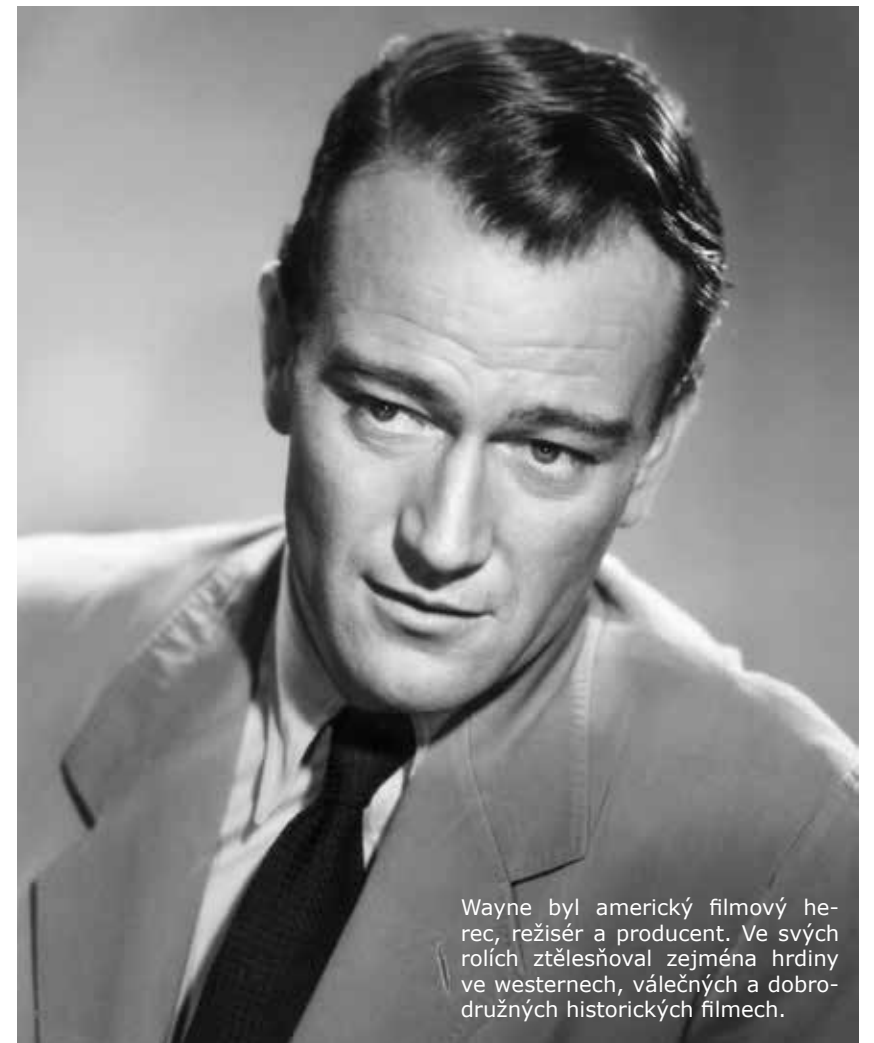
či onomu sboru, nespornou jejich výhodou oproti jiným linkám je ale znalost charakteru práce ve sboru. Jsou připraveni pomoci sami, nebo nabídnout kontakt na další odborníky, vždy podle individuálních potřeb volajícího.

Syndrom Johna Waynea

Výkon služby ve věznicích přináší také mimořádné události, které jsou spojeny minimálně s velkým emočním vypětím. Někteří příslušníci se s mimořádnými situacemi vyrovnávají zdánlivě s lehkostí, jiní se usilovně snaží nedat na sobě před ostatními – a hlavně před svými nadřízenými – cokoliv znát. Obojí je však součástí souboru příznaků, které odborníci označují jako syndrom Johna Waynea. Pamětníci a milovníci starých filmů si dobře pamatují amerického herce Johna Waynea (1907 – 1979), který ve filmech ztělesňoval obraz hrdiny, ideál nezranitelného a fyzicky a emočně extrémně odolného jedince. Byl reprezentantem drsného chlapáctví a přesvědčení, že správný muž nesmí projevovat slabost a pohnutí ani v situacích, které každým běžným člověkem otřesou. Příslušníci ozbrojených a bezpečnostních složek jsou při výkonu svého povolání častěji vystaveni ohrožujícím situacím, zažívají události mimo běžný rozsah lidské zkušenosti a jsou tím pádem také zranitelnější ve smyslu rozvoje tohoto syndromu. Mohou se podobně jako jiní stylizovat do drsné podoby Johna Waynea. Snaží se vypadat mužně a statečně tak, aby naplnili možnost i jen podvědomě vnímaný ideál a především aby zakryli svoji vnitřní nejistotu a zranitelnost. A právě tato falešná hrdost může vést k ještě většímu problémům. Pokud totiž traumatické události nejsou psychologicky ošetřeny a zůstávají nezpracovány, skryté či násilně zapomenuty, náš motor nemůže podávat správný výkon. Aktuální události to pak vše ještě jako lupa zesilují. Přitom prožívají negativní emoce je normální, obrátit se o pomoc je rozumné.

Nepravdy a legendy

„Jestli s tím půjdeš za psychologem, tak rovnou zapomeň na nějaký postup, tady jsi prostě skončil,“ – i takové rady dostávají noví příslušníci do života v novém pracovním prostředí ještě leckde od starých zkušených mazáků, ke kterým mnohdy vzhlíží jako k autoritám a vzorům. Takové mýty, tedy šířené obecné nepravdy a tvrzení bez důkazů, představují další jen svazující přítěž. Za obavami z vyhledání psychologa a odborné péče bývá také snaha si již nepřipomínat nepříjemné zážitky a přesvědčení, že „pokud o tom nebudu mluvit, nakonec na to zapomenu“. Také obava z obviňování a výčitek,

Wayne byl americký filmový herec, režisér a producent. Ve svých rolích ztělesňoval zejména hrdiny ve westernech, válečných a dobrodružných historických filmech.

nebo obava, že budou považováni za „psychicky nespolehlivé“. „Správný profesionál přece nikdy nesmí projevovat slabost“ – nebo ne? Psycholog ve věznicích ale není nepřítel, ale odborník a člen týmu. Přitom více než kde jinde ve věznicích platí, že nejen silný jednotlivec, ale silný a zejména dobře komunikující tým představuje pevný základ fungující a bezpečné organizace.

Mimořádná událost a odborná pomoc

Definovat přesně (a hlavně úplně) možné mimořádné události, po kterých by měla následovat bezodkladná psychologická péče, není možné. Jedná se např. o situace při nálezu mrtvého těla, devastujících zranění vězněných osob po sebevražedných pokusech, fyzického napadení ze strany vězně nebo přímého ohrožení života či zdraví, použití střelné zbraně, pokusu o útěk či ohrožení života kolegů. Ani náhlé úmrtí kolegy ve službě ze zdravotních příčin či v důsledku sebevraždy bohužel nechýbí ve smutných statistikách vězeňské služby. Psychologickou péči však mohou potřebovat i ti, kteří v rámci výkonu svých povinností zažili

ve věznicích situaci jinou, na první pohled třeba méně závažnou. Po extrémní mimořádné události je vhodné, aby psychologická péče byla zasaženému příslušníkovi poskytnuta co nejdříve. Je to velmi důležité nejen pro psychickou rovnováhu, ale i proto, že včasná pomoc rozhoduje také o tom, zda se jedinci podaří zpracování incidentu do únosné podoby. Pomoc by měla být automatická, neboť zjišťovaný zájem o intervenci u zasaženého jedince je i s ohledem na zmínovaný syndrom Johna Waynea irelevantní. Zasažený má totiž tendenci popírat účinek události, aby v očích ostatních zůstal jako chlap, případně se za své emoce stydí nebo prostě nechce nikoho obtěžovat. Skutečnost však bývá většinou jiná.

Mimořádnou událostí často bývá zasažen celý kolektiv. Jednorázová psychologická intervence v podobě skupinového sezení se všemi účastníky mimořádné události, vedená psychologem, představuje jednu z cest, jak odventilovat citové odpovědi na traumatickou událost a umožnit výměnu svých zážitků včetně přesvědčení, že všichni po prožití události procházejí podobným procesem.

Poskytujeme psychologickou podporu a poradenství pro příslušníky a zaměstnance bezpečnostních sborů a armády.

Nezúslavejte v tom sami.

Ozvěte se dříve, než bude pozdě.

Podrobnější informace na: www.policie.cz/pomoc

Nebojte se kdykoliv zavolat s čímkoliv.

LINKA POMOCI V KRIZI
anonymní & nonstop

974 834 688

linkapomoci

pomoc.ski@pcr.cz

Zásady první psychické pomoci

1. Kontakt – Navaž kontakt, mluv klidně: „Neboj se. Jsem tady s tebou...“.
2. Zjisti zdravotní stav – Ptej se věcně a jasně: „Jsi zraněný? Slyšíš mě? Bolí tě něco? Víš, co se stalo?...“.
3. Zajisti soukromí - chraň zasaženou osobu a její důstojnost před tlakem okolí, zvědavci, médií...
4. Informuj – naslouchej, vyslechni, podpoř, podávej reálné informace: „Jsem tu proto..., bude se dít ..., lékař je na cestě...“.
5. Zajisti základní potřeby – 5T: Ticho, Teplo, Tekutiny, Transport, Tišící prostředky. Pamatuj: i o dospělého pečuj jako o dítě: „Napil ses? Byl jsi na záchodě?, Je ti dost teplo?, Potřebuješ přikrývku?, Máš se o co opřít?, Posad se, opři se...“.
6. Zajisti bezpečí – odveď ho, je-li mu místo nebezpečné nebo nepříjemné, spolupracuj s ostatními na místě, přemýšlej o dalším postupu – odvoz domů, doprovod, předání do péče blízkých (koho, ať si určí sám), kontakty na další organizace a služby, konzultace s psychologem apod.

Duševní pohoda a kondice

Stejně jako do auta nelijeme jenom benzin, ale dopřáváme svému plechovému miláčkoví pravidelný servis, stejnou péči si zaslouží každý jednotlivec. Jsou situace, kterou zvládneme sami nebo za pomoci rodiny či kamarádů, v řadě případů je na místě intervence odborníka. Návštěva psychologa není ale znakem selhání, ale naopak aktivním krokem svou situaci

řešit dříve než přeroste v nevladatelný problém.

Lidé pracující v pomáhajících profesích (tedy i zaměstnanci VS ČR) jsou ohroženi kromě jiného také syndromem vyhoření, který se projevuje psychicky emoční vyčerpaností, opotřebením i ztrátou motivace s prožitkem bezmoci, ale i tělesně. Zaměstnanci patří také mezi ohrožené skupiny s rizikem rozvoje posttraumatické stresové poruchy jako

reakce na traumatickou zkušenost. Příslušníci bezpečnostních sborů mají též častěji než jiní lidé sklon nahlížet na lidi a věci ve svém okolí jako na potenciální nebezpečí. Nachází se tak ve stavu tzv. nadměrné bdělosti neboli hypervigilance a jsou tak prakticky ve službě pořád. Je dobré nepomínat na své tělo i duši. Věnovat se svým zálibám, sportovním aktivitám a případně vědět, kdo nám může být oporou na lidské i profesionální úrovni. Pro zachování zdraví je dobré také znát své osobní hranice práce a odpočinku.

Psychologické pracoviště Vězeňské služby ČR vydalo koncem roku 2016 novou metodickou příručku, které je určena (nejen) pro psychology. Příručka nenařizuje, ale přináší rady a doporučení, jak přispívat k duševnímu zdraví příslušníků a zaměstnanců a v rámci možností také zdravě a bez následků zvládat psychicky náročné situace, ke kterým ve věznici dochází. Často sami říkáme, že „máme jen jedny nervy a zdraví“, tak je dobré na to nezapomínat. Kdo se totiž nedokáže postarat sám o sebe, neskýtá příliš záruky, že se dokáže postarat o ostatní.

Psychologické pracoviště pro vás ještě dále připravilo...

Příruční kompendium technik pro penitenciární praxi autora Luboše Svobody je nová publikace, která obsahuje přehledně uspořádané techniky vhodné pro skupinovou práci ve věznici. Publikace obsahující přes 160 technik byla vydána pro interní potřebu VS ČR a je určena zejména všem odborným zaměstnancům, kteří vedou speciálně výchovné aktivity s vězni.

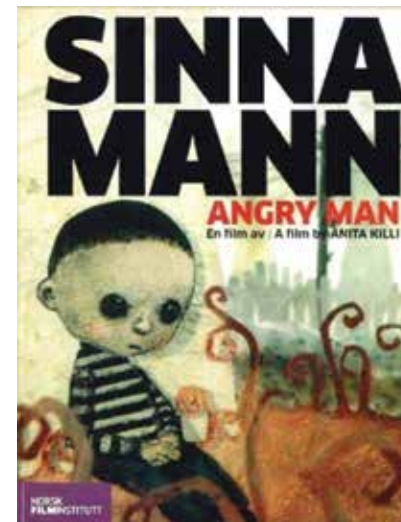
Práce s pachateli násilí na blízkých osobách

Hana Botková

Vězeňské službě ČR se dále podařilo ve spolupráci s norskou neziskovou organizací Alternativa k násilí (Alternativ til vold) a jejími lektory – Barborou Jakobsen a Emilem Aamli Carlsonem - zorganizovat mezinárodní seminář pro odborné zaměstnance z věznic, kteří pracují či se připravují na práci s jedinci, kteří spáchali násilí na blízkých osobách. Lektory se zcela záměrně vyhýbají výrazu násilníci, aby tak vyzdvihli, že pro to, aby se druhý změnil, je třeba člověka jako takového přijímat a odsuzovat pouze jeho trestné činy. To také považují v terapeutické práci za základní východisko.

Cílem semináře je inspirovat se novými prvky odborného zacházení a terapeutické práce. V tomto smyslu je přístup Alternativa k násilí skutečně inovační, a současně postavený na dostatečných zkušenostech, neboť alternativa disponuje v Norsku celkem 11 klinikami a v minulém roce bylo jejími klienty na 1000 osob, které mají problémy s agresivitou. Jedinečnost Alternativa k násilí spočívá právě v propojení klinické praxe s výzkumem a následnou vzdělávací a supervizní činností.

Každý ze tří dvoudenních seminářů pro 25 odborných zaměstnanců je tvořen několika základními bloky. V prvním bloku se účastníci seznamují s definicemi násilí, prevalen-

Nový kurz pro sociální pracovníky

V první polovině loňského roku se v rámci akce Projekty zranitelných skupin ve věznicích a vzdělávání zaměstnanců vězeňské služby, financovaném z prostředků Norských fondů, konaly kurzy Finanční gramotnost a dluhové poradenství pro sociální pracovníky věznic. Akreditovaným kurzem, v rozsahu 24 hodin, prošlo 124 sociálních pracovníků. Kurz byl zaměřen na základní informace z oblasti finanční gramotnosti a dluhového poradenství.

Na základě absolvování tohoto kurzu zavedli všichni sociální pracovníci problematiku finanční gramotnosti a problematiku řešení dluhů do své poradenské činnosti ve věznicích. Jde o aktivity programu zacházení v podobě skupinové i individuální. Skupinové aktivity se zaměřují na rozšiřování informací o této problematice, individuální aktivity jsou v podobě poradenství zaměřeného na řešení dluhů. Vyšší míra zadluženosti pachatelů trestných činů je rizikem nejen pro ně samotné a jejich rodiny, ale i pro celou společnost. Ukazuje se, že dluhový problém je doprovázen nízkou úrovní finanční gramotnosti, což kopíruje nižší úroveň vzdělání, a nemáý podíl přináší nezodpovědný způsob

života některých dlužníků. Realizační tým projektu proto využil část úspory finančních prostředků, které se podařilo dosáhnout, k pokrytí potřeb další práce s dlužníkem, směřující ke změně jeho hodnot a k přijetí zodpovědnosti za své dluhy. Nové informace, v podobě školení Práce se zadluženým klientem přinesou další prvek pro komplexnější pojetí práce se zadluženou osobou ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody. Nový akreditovaný kurz v rozsahu 24 hodin se bude konat v prvním čtvrtletí 2017. Bude v něm proškolen 125 sociálních pracovníků.

ními studii a širšími souvislostmi, včetně multiviktimizace. Z norských studií například vyplývá, že 42% matek během těhotenství zažilo nějakou formu fyzického nebo psychického násilí; 73% až 90% dětí bylo v dětství přítomno fyzickému nebo sexuálnímu násilí.

Druhý blok je věnován zkušenostem Alternativa k násilí s terapeutickými intervencemi. Lektory představí spolupráci s norskou vězeňskou službou na příkladu věznice Ullersmo, kde se realizuje jeden z intervenčních programů alternativy pro odsouzené za trestné činy spojené s násilím. Účastníci si také mají možnost vyzkoušet některé terapeutické techniky na vlastní kůži.

Určitým vrcholem kurzu je projekce filmu Zuřivec, po kterém následuje práce ve skupinách. Film je animovaný, avšak to mu nikterak neubírá na emočním a dramatickém náboji – spíše naopak. V práci ve skupinách se účastníci věnují tomu, jaké dopady má práce s vězni, kteří páchají násilí, na prožívání, postoje a chování. Právě tak se ale věnují pozorování, jaký dopad má tato práce na ně samotné, tedy na zaměstnance věznice.

A právě těmto dopadům, včetně rizika vzniku syndromu vyhoření, se věnuje poslední blok semináře, v němž jsou účastníci seznamováni nejen s projevy a příznaky, ale rovněž s preventivními metodami a opatřeními na svou vlastní ochranu.

Hana Botková
Šárka Černá
Václav Jiříčka

Obsah kurzu je rozdělen do dvou tematických celků:

Dluhová problematika (dlužník a exekuce, dlužník v komunikaci s věřiteli, dlužník v insolvenčním řízení, dlužník a sociální dávky, případová studie)

Práce s dlužníkem (osobnost dlužníka, práce s motivací dlužníka, subjektivní vnímání zadluženosti, vhodné a nevhodné vzorce chování, psychické a sociální rizika zadluženosti, modelová situace, metodika práce se zadluženým klientem, se skupinou klientů)

Na cestě ve Věznici Kynšperk nad Ohří

Petra Bělíková

Věznice Kynšperk nad Ohří uzavřela Dohodu o spolupráci s obecně prospěšnou společností Člověk v tísni, a stvrdila tak zapojení do projektu Na cestě zaměřeného na resocializaci vězňů, konkrétně na pomoc v oblasti dluhové problematiky, zaměstnání a bydlení.

Program bude navazovat na projekt Jinou cestou, kterým prošlo ve věznici od roku 2015 přes 50 odsouzených. Projekt Jinou cestou obsahoval program sociálního výcviku resocializačního a preventivního charakteru a byl zaměřen na sociálně aktivizační činnosti, sociálně terapeutické činnosti a sociálně právní poradenství pro osoby, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci související se spácháním protiprávního jednání nebo s porušením společenských norem. Do projektu byl zařazen také program prevence předluženosti a pracovní a právní poradenství, zaměřený na práci s hlavními vnějšími faktory

recidivy klienta jako je zadluženost, nezaměstnanost, hmotná nouze, nedostatečné dovednosti, nedostatečné kompetence, nízké právní povědomí, sociální exkluze apod. Věznice spolupracovala s organizací Člověk v tísni v rámci tohoto projektu od roku 2013. Účelem další spolupráce je podpora sociální integrace osob, které v budoucnu opustí věznici a pomoc vyrovnat se s následky a dopady svého jednání. Cílem spolupráce je snížení zadluženosti těchto osob. Aktivita programu směřují k rozvoji kompetencí odsouzených, ke konstruktivnímu řešení problémů a kon-

fliktů a prohlubování komunikačních dovedností. V případě pomoci zvládnutí náročných životních situací mohou vězni využít sociálně aktivizační podpory, nabytí znalostí k rozvoji kompetencí konstruktivního řešení problémů a zlepšení jazykové obratnosti při úředních jednáních. Sociální pracovníce oddělení výkonu trestu, Petra Ladžonová, dodává: „Resocializační programy pořádané ve spolupráci s neziskovými organizacemi jsou pro vězně velmi přínosné. Znamenají podporu při vlastní iniciativě a aktivním přístupu k osobním záležitostem, které na ně čekají na svobodě, a jejichž řešení mají tendenci odkládat až na dobu po propuštění. Jedná se především o dluhovou problematiku a náhled na nelegální pracovní činnost. Lektoři resocializačních programů je učí, že je lepší připravovat se na návrat do běžného života už v průběhu výkonu trestu a usnadnit si tak následný nový start.“ Dohoda definuje hlavní témata spolupráce při realizaci dluhového poradenství vězněným osobám prostřednictvím skupinových seminářů, besed a individuálního poradenství pro uvězněné osoby.

s tříděním svezného odpadu. Vždycky s nimi budou pracovat i zaměstnanci Komwagu,“ zdůraznila starostka Prahy 2 Jana Černochová. „Zvýšit zaměstnanost vězněných osob bylo jednou z mých priorit při nástupu do funkce. Od té doby se nám podařilo uzavřít už přes dvě stovky smluv. Poptávka po odsouzených coby zaměstnancích roste a já věřím, že je to nejlepší cesta ke snížení recidivy,“ uvedl ministr spravedlnosti Robert Pelikán, do jehož gesce vězeňství spadá. Do projektu se zapojily Vazební věznice Praha-Pankrác a Vazební věznice Praha-Ruzyně. Po čtvrt roce se pilotní projekt vyhodnotí, a pokud bude úspěšný, pracovní příležitosti vězňů se budou dále rozvíjet. „Prioritou pro nás je, aby věznici opouštěli lidé, kteří umí pracovat, mají pracovní návyky a chovají se slušně. Z praxe máme již zkušenost, že odsouzení, kteří pracují, v mnoha případech zůstávají u stávajícího zaměstnavatele i po výkonu trestu. To je ta nejlepší cesta pro začlenění se zpět do společnosti a jeden z hlavních smyslů těchto projektů,“ řekl generální ředitel Vězeňské služby České republiky Petr Dohnal. To potvrzují i dosavadní zkušenosti z praxe. „V minulosti jsme zaměstnali člověka, který se vrátil z výkonu trestu. Nejprve jako metaře a později dokonce jako řidiče, když se ukázalo, že je poctivý, pilný a pracovitý. Dnes patří k našim nejlepším zaměstnancům,“ uvedl konkrétní příklad ředitel společnosti Komwag Jaroslav Stružka.

Ulice v Praze 2 uklízejí vězni

Petra Kučerová

Do úklidu ulic v Praze 2 se od února zapojují vězni. Revoluční novinka, s kterou přišla městská část Praha 2 ve spolupráci s Vězeňskou službou ČR a úklidovou firmou Komwag, souvisí s novou koncepcí vězeňství, připravenou Ministerstvem spravedlnosti ČR. Za Prahu 2 iniciovala starostka Jana Černochová projekt, jehož cílem je zapojit vězně, kteří jsou k tomu způsobilí, do pracovního prostředí, zajistit jim zaměstnání po propuštění a snížit jejich opakované návraty do věznic.

Praha 2 jako první z centrálních městských částí poskytne vězňům šanci pracovat přímo před zraky veřejnosti. „V tomto smyslu je dohoda Vězeňské služby, Komwagu a naší městské části revoluční novinkou, která vězňům umožní zapojit se do běžného prostředí s vědomím, že dělají potřebnou práci. Uklidové firmy se totiž dlouhodobě potýkají s nedostatkem pracovních sil. Zatím se rozjíždí pilotní projekt, v jehož rámci budou čtyři vězni zametat ulice v Podskalí a další čtyři budou v Malešicích pomáhat

Filosoficko – etické odůvodnění smyslu trestů nespojených s odnětím svobody

Autorka JUDr. Eva Procházková je soudkyně Obvodního soudu pro Prahu 4

Z hlediska historicko-filosofických předpokladů vzniku koncepce alternativních trestů zastávám názor, že jakoukoli dílčí otázku trestání lze řešit jen se zřetelem k základní otázce co je vlastně obecně trest. Odpověď však nelze vyvodit bez dalšího z jakékoliv doby samé, je zapotřebí přihlídnout k dimenzi celku filosofie trestu a jejímu vývoji. Analyzujeme-li proces filosofického vývoje v pojetí trestu, nelze si nepovšimnout současně protikladného vývinu názorů na jeho smysl. K pochopení soudobého nazírání na podstatu trestní sankce je zapotřebí obeznámit se alespoň stručně s některými významnějšími filosofickými postoji k existenci a pojetí trestu. Nejčastěji se v literatuře pojednává o teorii odplaty, prevence, odstrašujícího účinku trestu.

K prvním z těch, kteří hledali odpověď na základní otázku po smyslu lidského života, patřil Sokrates. Cestu k dobru hledal skrze poučení prostřednictvím rozumové úvahy. Prohlásil, že poznání samo o sobě mnohdy dostačí k tomu, aby člověk dovedl k dobru. Ctnostné mělo být nejen myšlení ale také jednání. V ctnostném jednání spatřoval zvláštní doklad individuálního rozumového poučení o ctnosti, jednání špatné vykládal jako doklad nedostatečného poučení, případně doklad úplné nevzdělanosti. Kritériem dobra či zla mu byla rozumová úvaha. Vedle toho smýšlel o vnitřním varovném hlase, jakožto o vnitřní intelektuálně morální síle, která představuje varovné svědomí v člověku a nazýval ho diamonion¹. Základem napravení nesprávného jednání mu bylo poučení, pochopení, rozvíjení rozumových schopností člověka.

Platon zastával teorii odstrašujícího účinku trestu. Doporučoval použít „přesvědčování a síly“; schvaloval často nejkrutější sankce a tvrdil, že právě jejich prostřednictvím je možno dosáhnout spravedlnosti². Aristoteles, vypracoval učení o dvojí podstatě: těle a duši. Podle jeho spisu O duši má být člověk prostoupen duší rostlinnou, duší zvířecí a kromě toho ještě rozumem, nesmrtelnou formou pocházející od boha. Pro ctnosti nebo nectnosti se rozhodujeme svobodně; naše od ničeho nezávislá volba mezi dvěma předměty je samostatná a nepředvídatelná přírodní dění. Z této svobody pak zákonitě pramení odpovědnost za nesprávné rozhodnutí (i v rovině přestoupení zákona). Aristoteles poprvé použil pojem etické svobody, podobně jako později (pod názvem liberum arbitrium) ka-

tolická církev pro zdůvodnění trestání hříšníků v pekle. Také z biblického a pobiblického hlediska je dána člověku volba mezi dobrým a zlým puzením. Většina z nás jsou osobnosti s náklonnostmi k dobru i zlu vyrovnanými, a proto mohou svobodně volit mezi dobrem a zlem. Bůh nečiní člověku ani dobře, ani zle. Osud člověka bývá sice určen jeho dřívějším jednáním, ale on má schopnost tuto determinaci překonat tím, že se sám v sobě změní. Kajícnost a dobré skutky jsou vlastnostmi, pro něž jedinec nebude trestán, ale bohem spasen³.

Teorie odplaty zastávaná Aristotelem, Tomášem Akvinským, Kantem a Heglem, chápe člověka jako přičetného občana, který jedná odpovědně. Trest se neukládá pro nemorální, nemravný charakter jednání, nýbrž pro jeho nezákonnost. Rozsah zasluženého trestu lze tedy stanovit pouze podle rozsahu zločinu. Vina a trest si musí podle této teorie vzájemně odpovídat, zločin vyrovnaný spravedlivým trestem se ruší ve smyslu negace.

Teorie prevence neboli předcházení považuje trest za terapii k zabránění budoucího abnormálního chování. Vina je nemoc, nemoc vyžaduje léčení. Jestliže je člověk redukován na přírodní kauzalitu, pak se v podstatě ani nemůže stát vinným, ani nemůže být trestán (ve smyslu teorie odplaty), nýbrž jen léčen. Představiteli teorie prevence byli F. von Liszt či C. Lombroso (tzv. sociologická škola)⁴. Se svou tezí, že trest uložený soudem nemůže být nikdy uložen pouze jako prostředek k polepšení zločince nebo pro ochranu občanské společnosti, nýbrž musí být uložen i proto, že se dotyčný provinil, vystoupil

Eva Procházková

proti nedostatečnosti teorie prevence (Kant). Dříve než by uložením trestu získal ten, jenž se provinil, nějaký užitek nebo jeho spoluobčané, musí být shledán hodným trestu. S člověkem nelze nakládat jako s prostředkem k záměru druhého, tomu brání jeho vrozená osobnost.

Odstrašující účinek trestu

Arthur Schopenhauer vyznával podobně jako Platon teorii odstrašujícího účinku trestu. Podle Schopenhauera by měl v základu trestního práva převládat princip, že se vlastně netrestá člověk, ale jen čin, aby se neopakoval: zločinec je pouze látkou, na níž je trestán čin; tím zůstává zákonu, který nastupuje pro účel trestu, odstrašovací síla. Polepšení pokládá za problematičké. Je přesvědčen, že nelze chtít dosáhnout jedním prostředkem dvou různých účelů; navíc, jsou-li protikladné. Hlavní věcí je osobní, morální charakter, jenž je však naprosto neměnný. Proto vlastní morální polepšení není vůbec možné. Možné je jen odstrašení od činu. Dlužno podotknout, že Schopenhauer zároveň uznává, že lze dosáhnout opravy poznání a vzbuzení chuti k práci. Tyto klady připisuje dalekosáhlému účinku odstrašení. Osvětluje, že tam, kde je to možné, má zdánlivé utrpení překročit utrpení skutečné⁵. Proklamuje tezi o správném poměru trestu ke zločinu, poukazuje na Beccariovo učení o tom, že zástava hodnoty toho, za co se ručí, musí být úměrná trestu. Každý je oprávněn si jako záruku bezpečnosti svého života vzít do zástavy cizí život; nikoli ovšem pro bezpečnost svého vlastnictví. Zákon chce trestat čin, ne mstít výsledek. Správným měřit-

kem hrozícího trestu je škoda. Vedle velikosti škody, které se má zabránit, je třeba při určování míry trestu vzít na zřetel sílu motivů vedoucích k zakázanému jednání. Kriminální kodex nemá být nic jiného než soupis protimotivů k možnému zločinnému jednání. Každý protimotiv tak musí rozhodně převážet motivy k tomuto jednání, tím se zabraňuje⁶. Nejen pesimismus, jehož reprezentantem je Schopenhauer, nýbrž také individualismus je projevem humanitních snah, když vychází z premisy, že humanita se především projevuje individualisticky. Max Stirner je reprezentantem individualismu na poli filosofie, jenž vycházel z předpokladu, že lidské a tudíž správné je to, co dělám, myslím, cítím - já, jako určitý člověk. Právo je to, co chci já a co dělám já. Lidí chybuících, dokonce hříšníků není - my všichni jsme dokonalí. Stirner svým pojetím humanity sděluje, že tam, kde neexistuje špatnost, nezákonnost není co trestat. Není možné si nepovšimnout, že právě anarchismus nese prvky stirnerovské⁷. Nietzsche, coby představitel krajního individualismu, zase nabádá k tvrdosti ve všech oblastech, dokonce i v lásce, odvrhuje humanitu. Silnému je vše dovoleno, včetně násilí. Ve zločinu se zjevuje pravda; nadčlověku a tomu, kdo jej tvoří, je dovoleno vše. Svou filosofii dokonce buduje na světovém zločinu - boho-vraždě (spáchané pojmově), k níž se hrdě hlásí. Nadčlověk a jeho tvůrce je ve vztahu k zákonu beztrestný, neboť jedná ve vyšším zájmu, hledá spase-ní z dekadence.

Trest smrti jako očista

Darwinismus, jakožto učení přírodovědecké o přirozeném výběru, čili že silnější má právo ničit slabšího, našlo svůj odraz rovněž ve filosofickém smýšlení lidí. Šířilo se hnutí protihumanistické, vytýkající humanitě zeslabování tělesné i duševní. Pro tuto dobu je typické volání po opravě práva trestního s poukazem na to, že humanita zločince chrání. Požaduje se zločince trestat těžkými tresty a používat trestu smrti k tomu, aby společnost byla vyčištěna⁸. Pojetí trestu se vždy v moderním právu, moderní právní kultuře opírá o jistá filozoficko-etická východiska. Opírá se tudíž o určitou koncepci světa, společnosti a postavení jednotlivce ve světě a společnosti. Vychází z filozoficko-etických představ o tom, jak je člověk odpovědný za svoje jednání, za svoje činy před ostatními lidmi, společností, sám před sebou a svým svědomím. Universální teorie o potřebě rozlišení roviny etické a právní patrně vhodně vystihuje, proč právě ukládání tzv. alternativních trestů, by mohlo být jak s ohledem na společnost, tak i pachatele nejvhodnějším řešením. Dnes je účelem trestu ve společnos-

tech vyznávajících hodnotu lidství krom újmy také převýchova pachatele. Převýchovy jedince je možno dosáhnout zvolením nebo-li vhodným druhem trestu. I proto, je v rámci teoretických úvah zapotřebí, pamatovat na to, že právo, moralita, mravnost tvoří různé roviny, které jsou ve vzájemném vztahu, navzájem se ovlivňují. V právu jde o povinnosti právní a v případě morality se jedná o povinnosti svědomí. Právní povinnosti se týkají vnější stránky jednání, právo požaduje (vnější) zákonnost jednání pod hrozbou trestu. Povinnosti svědomí se týkají vnitřní stránky jednání, tedy jeho morality. Jestliže jedinec ve svědomí pozná něco jako povinnost, požaduje se tím jednání, které probíhá ve smýšlení dobré vůle. Smýšlení, resp. vůle musí být ve shodě s morální povinností⁹. Zatímco morálnost znamená čistou shodu jednání se svědomím, mravnost, respektive mravní normy si činí nárok na nadindividuální, obecnou platnost. Měřitko mravnosti je v obecně platných principech normách¹⁰.

Na otázku co je to vlastně mravnost a jaký je obsah myšlenky humanitní, odpovídá T. G. Masaryk v díle nazvaném Ideály humanitní. Mravnost obecně je poměr člověka k člověku. Jedině soulad citu s rozumem a do jisté míry převládání kladných citů se stává základem mravnosti. Základ moderní mravnosti představuje teze „Miluj bližního svého jako sebe samého!“. Humanita je chápána především jako láska k člověčenstvu. Ideál humanitní je jednak ideálem člověčnosti, být člověkem a jednak se vyznačuje ohledem na člověčenstvo v rozsahu nejširším. Láska, humanita musí být pozitivní, tj. bez pozadí nenávisť (nemilují svůj stát více, jestliže nenávidím národ cizí). Musí být účinná. Pro bližního je třeba něco udělat, pracovat pro něj. Práce, třebaže není posledním účelem, je prostředkem. Znamená odpírat důsledně zlému už v jeho zárodku, být

vytrvalý. Podstatné je nemít strach; ze strachu se lidé dopouštějí násilí a lži. Láska nemá být zaměňována s citlivůstkářstvím. Uvědoměla láska vychází z zásady: Miluj sebe! Také Kristus pravil: Miluj bližního svého jako sebe samého! Masaryk se vrací k Humovi (Mít se rád - to je kodex vši mravnosti) a vysvětluje: Miluj sebe a starej se o sebe, tj. nechtěj stále oblažovat, jen dělej svou povinnost. Protože každý cit není pravý, pěkný, má se opravovat rozumem, proto nabádá ke vzdělání. Praktickému, ale také všeobecnému, historickému a filosofickému. Každému je třeba, naučit se myslit. Tvrdí, že mnoho-vědnost lidstvo nespasí, podstatná je moudrost. Podtrhuje víru v pokrok, že život jednotlivce a celku se lepší. Pokračovat znamená špatně, překonávat dobrým¹¹, bez odvahy, pracovitosti, vytrvalosti a moudrosti se nelze v životě správně rozhodovat.

Dobro nebo zlo

Řada filosofických teorií zdůrazňuje existenci svobodné volby člověka následovat buď dobro či zlo, vytvářejí

bodné volby. V životní praxi je stupeň volby svo-body v každém daném okamžiku jiný. Je-li stu-peň svobody zvolit si dobro veliký, stojí dobro méně úsilí. Je-li malý, je k tomu potřeba nejen velkého úsilí, nýbrž pomoci od ostatních a často také příznivých okolností¹². Nadto není zcela žádoucí hovořit o volbě mezi dobrem a zlem vyznačujícími se nadindividuální platností, ale o celém řetězci rozhodování, kdy se jedinec rozhoduje mezi tím, co je dobré a co špatné se zřetelem k tomu, co poznal ve svém svědomí jako povinnost. Lidské činy jsou krom toho pokaždé výsledkem sklonů, jež mají své kořeny v (obvykle ne-vědomých) silách působících na lidské osobnosti. Jestliže tyto síly dosáhly určité intenzity, mohou být tak silné, že působí nejenom na sklon člověka, ale že člověka determinují, proto pak nemá žádnou možnost volby. Pro srovnání - z pohledu perspektiv resocializace pachatele kupříkladu pocit viny ze spáchaného deliktu zakládá pozitivní motivaci ke změně chování. Jeho nepřítomnost je jedním ze symptomů anetické psychopatie, tj. poruch osobnosti typické absencí vyšších citů. Přítomnost anetické osobnosti aktuálně více či méně vylučuje možnost úspěchu procesu korektivní socializace¹³. Vyloučíme-li však patologické osobnostní rysy pachatele, kde negativní sklony vylučují nápravu, zůstává nám odsouzený, jehož by sankce měla vést na určitém stupni zkázotvorného procesu k souladnému rozhodnutí s požadavkem trestního zákona. Chová-li se přesto tak, že svým skutkem naplní znaky skutkové podstaty obsažené v trestním kodexu spolu s protiprávností i materiálním korektivem škodlivosti musí povětšinou očekávat, že nastoupí újma spojená s trestní sankcí. Je-li mu uložen trest odnětí svobody, je nesprávnost jeho rozhodnutí potvrzena, avšak východiska pro lepší budoucí počín na podkladě společensky žádoucího rozhodování zůstávají v nedohledu. Pachatel s nižším stupněm svobody ke správnému rozhodování zůstává v izolaci. Během uvěznění se jeho život mechanizuje, v horším případě se utvrdí v nesprávném rozhodování vlivem působení ještě narušenějších jedinců. Vycházíme-li z toho, že ke společenskému žádoucímu rozhodnutí pachatel potřebuje vyvinout velké úsilí a navíc je ve svém „svobodném“ životě bezradný, bez podpory druhých se jeho náprava neobejde. Dokud ještě nepromrhal možnost přiklonit se k dobru, může za odborné pomoci probačního úředníka zvrátit stupeň své svobodné volby ve prospěch dobra. Musí mít cíl, musí tu být naděje přijetí do společnosti bezúhonných, proto je z pohledu neskeptických filosofických směrů nová tendence v trestání vítána. Nepochybně, trest vždy ze své podstaty zůstane újmou (není oceněním, pochvalou), ale vy-

manění z kriminálního způsobu život je uskutečnitelné mnohdy výlučně za odborné asistence. „Novost“ této myšlenky trestání tudíž spočívá nejen v nevyhnutelnosti újmy, nýbrž prosazuje u pachatele znovuoobnovu respektu k zákonu jeho převýchovou. Krom odškodnění poškozeného, přináší také do budoucího života narušitele prvek nového poznání. To ostatně souvisí s délkou účinku vhodné zvoleného trestu. Uvěznění působnost sankce zpravidla omezuje na dobu pachatelovy izolace, činný trest vykonávaný na svobodě s efektivními prvky nápravnými, může prodloužit dobu, po níž se pachatel další protiprávní činnosti nedopustí. Společnost je proto uchráněna před opakováním trestné činnosti po dobu překračující vlastní výkon trestu. Pochopitelně ke zduhu tohoto obrodného procesu přispívá rovněž řádné zajištění výkonu trestu, zvláště prostřednictvím důsledného dozoru nad chováním odsouzeného, kombinovaného s nepředvídatelností namátkových kontrol. Bez toho nelze vnější ani vnitřní legitimitu jednání odsouzeného prosadit.

Alternativní sankce jako trest

Zkráceně řečeno, smyslem novodobého, humanitního pojetí trestání je uplatňování široké škály alternativních sankcí náhradou za donedávna hojně ukládaný trest odnětí svobody. Pro tento nový systém je charakteristická především tzv. individualizace sankce. Vychází se z předpokladu, že konkretizace ukládané alternativní sankce za určité provinění, by mohla vést k vnější a v lepším případě vnitřní nápravě pachatele a skrze ni k žádoucímu vědomému i sebevědomějšímu rozhodování pachatele v budoucnu, a tím přispět ke snížení rizika jeho dalšího protispolečenského jednání. Účinnost sankce dále prohlubuje, následuje-li bezprostředně po provinění. Tím se zachová potřebná vazba příčiny a následku ve vědomí pachatele. V případě polidšťování sankční politiky se jde ještě dál, volá se po tom, aby v zájmu zvýšení efektivity trestání vedle sankce existovala také odměna, nepochybně se má na mysli, odměna následná po splnění podmínky trestu v požadované kvalitě. Tu však zákon již v zájmu kriminálního obřemenění napraveného pachatele dávno přináší (institut osvědčení a zahlazení odsouzení). Jak vidno, ani v době nadvlády nepodmíněného trestu odnětí svobody nad ostatními tresty, nebyly trestnímu zákonu tyto myšlenky cizí. Postupem doby došly svého naplnění v charakteristice jednotlivých sankcí, které svým nápravným pojetím nutí pachatele k vlastnímu uvážení. Odsouzený volí či lépe řečeno přijímá buď trest čin-

ný, vykonávaný mimo vězeňské zařízení, anebo se podvolí výkonu trestu odnětí svobody s nucenou akceptací veškerých vězeňských podmínek.

Naléhavě se tu vynořuje otázka trestání delikvence vůbec a zvláště pak delikvence recidivistů, tj. osob s kriminální životní dráhou. Překvapivé je, že také u nich je trest nespojený s odnětím svobody v závislosti na spáchaném protiprávním skutku indikován. Individualizace sankce spojená dále s diferencováním zacházením s odsouzenými za jejich aktivní účasti v programech zaměřených na vzdělání, volný čas, práci, osobnost, sociální vazby a vztahy je zvláště nutná, neboť represivní prostředky, jež je uvrhují do „existenčně zajištěného života za mřížemi“ jsou pro ně známou zkušeností, vůči níž si vypěstovali během své kriminální kariéry odolnost¹⁴. Z pohledu shora nastíněného filosofického názoru na daný jev, může jít v případě recidivisty o jedince, který svým způsobem života postupně pozbývá svobody správného rozhodování, anebo člověka, jehož stupeň svobodné volby je již tak malý, že se již bez pomoci ostatních (rodiny, společnosti - čili žádoucích vazeb) neobejde. Uvěznění jeho kladné návyky neposílí, jak známo z odborných publikací vede k pasivitě individua, ke zpeřtrhání žádoucích svazků s okolím (jsou-li dány) a k uvynutí vězeňskému způsobu života (institucionalizace) včetně jeho subkulturálních projevů (ideologizace). Tedy také u recidivujících pachatelů je odůvodněno hledání náhradních trestů (alternativ) k trestu nepodmíněnému. Kromě toho zde existuje psychologický předpoklad, že u těch recidivistů, kteří se dopouštějí většinou méně závažné trestné činnosti nenásilného charakteru se může - pro ono shora zmíněné prohlubování celkového úpadku osobnosti způsobené neadekvátním zacházením v rámci výkonu trestu - rozvinout sklon k násilí kompenzující nežitý a zmrzačený život¹⁵, čímž se z pohledu prognózy stává recidivista ještě nebezpečnějším. Nejenom na zmíněném příkladu shledáváme neúčinnost dlouhodobějšího (dlouhodobost dána i úhrnem vyššího počtu vykonaných trestů u recidivistů) trestu odnětí svobody u osob, kde forenzní psychologie možnost být jen částečně nápravou nevyloučila. Jakou jinou nežli výlučně izolační a odstrašující úlohu plní opakovaně ukládaný trest odnětí svobody, během něhož vyhasínají postupně žádoucí vzorce chování, dochází ke ztrátě iniciativy, zužuje se zájmové pole a osobnost odsouzeného dále sociálně degraduje¹⁶. Izolace pachatele je namísto u jednotlivců, kteří nejsou způsobitelsky jednateli trestné činnosti, které svým nápravným pojetím nutí pachatele k vlastnímu uvážení. Odsouzený volí či lépe řečeno přijímá buď trest čin-

nerální prevence podružný. Je účinný převážně u osob s rozvinutým systémem útlumů chování, kde hrozba trestní sankci zvyšuje jejich úzkost, a které se pravděpodobně delikvence nikdy nedopustí. Zvláště neúčinný je pak u chronických delikventů, recidivistů, osob s kriminálním životním stylem¹⁷. Dle úvah předních odborníků nejpříhodnějším obecným východiskem se jeví tzv. regulace chování, neboli změna chování jedince v žádoucím směru, navozená adekvátním zacházením za účasti kontrolní a poradenské služby a společenských sdružení (komunit). Tím lze patrně účinněji dosáhnout zamýšleného účinku sankce nejen u recidivistů, ba i u těžších případů delikvence. Ve státech, kde legislativní možnosti dovolují široké využití dohledu v komunitě, přičemž jeho uplatnění zásadně neomezují, se k dohledu v komunitě dokonce odsuzuje úspěšně značná část pachatelů závažných trestných činů. Země, které potvrzují rozsáhlé využívání alternativních trestů, požadují, aby kritéria pro jejich ukládání nebyla omezena v neprospekch těchto skupin¹⁸. Pokud se mechanismus regulací chování dle zásad forenzní psychologie jeví jako dostatečně efektivní a humánní zároveň¹⁹, je také v zájmu práva.

Cílem alternativních sankcí je vést pachatele k pokud možno hodnotnému životu na svobodě cestou co nejméně represivní, založenou spíše na osvojení alespoň nejvýznamnějších společenských hodnot a na výuce k samostatnému, odpovědnému rozhodování, jakož i na akceptaci následků rozhodnutí v reálném životě. Konečně také z předchozího rozboru je patrné, že již v době antické a letech pozdějších se v různých obdobích vyskytovaly teoretické úvahy na téma prozívaním poznání (rozumového lidského či zjeveného božskou bytostí), smyslu nadindividuálních mravních hodnot a skrze ně návratu ke správnému, anebo minimálně ctnostnějšímu životu. Toto zaměření bylo a je příznačné pro příznavce neskeptického nazírání na svět. Pro úplnost dodávám, že existují také humanitní hnutí, která překvapivě všeobecné mravní zásady odmítla a vytvářela nové dílčí teorie mravnosti v zájmu dosažení vlastních teoreticky vytyčených a prakticky snadněji dosažitelných cílů (marxismus, subjektivismus).

Neoplácet zlo zlem

Vycházíme z předpokladu, že společnost vsutku humanitní, není oprávněna z čistě pragmatických pohledů izolovat pachatele, jen proto, aby po dobu trvání trestu uchránila společnost před jeho dalšími špatnými skutky a jeho samotného ponechat na pospas prohlubujícím se

sklonům k regresivnímu návratu k animální podstatě bytí, jejichž výsledkem je úplná sociální neschopnost následovaná vnitřním zatvrzením, z něhož není pro společnost ani jednotlivce východiska. Společenská založená na lidskosti neoplácí zlé zlým, neboť nerozmnožuje zlo, působí újmu se zaměřením na prosazení působení kladných sil. Konečně zlo je stejně jako dobro lidské, protože potenciál regrese a ztráty naší lidskosti se nalézá uvnitř každého z nás²⁰. Čím více jsme si toho vědomi, tím méně jsme schopni přímočaře soudit druhé. Miním, že volá-li společnost po nápravě pachatelů, musí vytvořit podmínky pro rozvoj jedincovy osobnosti do té míry, aby mohl přehodnotit svůj dosavadní nesprávný postoj k životu a potlačit vědomé sklony, jež ho k protisociálnímu chování svádějí. Svázat iracionální vášně, jimiž je nevědomě ovládnán a nahradit je rozumem. Při výkonu trestu obecně prospěšných prací odsouzený zakouší na základě vlastní zkušenosti nesnadnost jakéhokoli tvořivé práce nebo alespoň společensky žádoucí činnosti. Zkušenost provinilce může dovést dokonce až k vnitřnímu přehodnocení postojů vůči spáchanému činu. Iracionální vášně tkvějí v touze ničit, je nahrazena vědomým poznatkem o namáhavosti tvořivé práce.

Ať pohlížíme na veškeré historicko-filosofické rozjímání o smyslu bytí a s tím spojenými užšími otázkami pátrajícími po významu jednotlivostí, nalézáme, že vývoj (evoluci) není vhodné opomíjet. V naší soudobé realitě dochází k masivnímu rozvoji

všeho technického. Řeklo by se, že nastal konec vůdčím myšlenkám, neboť existují-li, hrají úlohu v životech lidí i společnostech pouze okrajovou. To ale neznamená, že časem nebudou formulovány. Postupem doby vznikne také vůle je uskutečnit. Stěží se možno vrátit dnes k myšlenkovým proudům strohým, prosazujícím jediné hledisko, známe-li jich dnes s odkazem na pokrok v jednotlivých oborech nesčetně. Nemožno nyní mluvit generálně o funkci trestu coby odplatě, bez souvislostí dalších a vzdvihoval přísné tresty s poukazem na jejich odstrašující roli. Víme více než kdysi. Žádný jedinec není shodný, každého něco vyděluje z obecné charakteristiky (struktura osobnosti nebo, mechanismy vzniku a rozvoje kriminálního chování). Disponujeme poznatky o přístupech k popsaným skupinám pachatelů, je nám známo, že pachatel, plánuje-li přestoupit zákon, předpokládá většinou, že nebude dopaden (i proto selhává teorie odstrašujícího efektu). Má-li mít trest žádoucí účinek, musí co nejvýstižněji odrážet výchovný apel zákona, skrze navození prožitku, pod jehož vlivem by byl pachatel s to rozpoznat nepřijatelnost spáchaného skutku. Bez kontroly a pomoci se dlouhodobý účinek trestu nedostaví. Vše, o čem zde bylo ve zkratce pojednáno, vyústilo k závěru o nevyhnutelnosti postupného prosazování myšlenky humanitní, nevýmaje oblast trestní odpovědnosti. Jsem přesvědčena, že alternativní způsoby trestání za předpokladu kvalifikovaného uplatňování v praxi jsou svým ideovým rámcem předurčeny stát se účinnou náhradou strohého uvěznění.

- 1/ Machovec, D. Dějiny antické filosofie, Praha: nakladatelství H&H, 1993. s. 88.
- 2/ Popper, R. K. Otevřená společnost a její nepřítel. Uhranutí Platónem. Praha: nakladatelství OIKUMENÉ, 1994. s. 247.
- 3/ Fromm, E. Budete jako bohové, Praha: Lidové noviny, 1993. s. 127.
- 4/ Jelinek, J. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 3 vyd. Praha: Leges, 2013. s. 389.
- 5/ Schopenhauer, A. Svět jako vůle a představa. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov s.r.o., 1998. sv. II, s. 440.
- 6/ Schopenhauer, A. Svět jako vůle a představa. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov s.r.o., 1998. sv. II, s. 441.
- 7/ Masaryk, T. G. Ideály humanitní. Praha: nakladatelské družstvo čs. Legionářů, 1946. s. 22-26.
- 8/ Masaryk, T. G. Ideály humanitní. Praha: nakladatelské družstvo čs. Legionářů, 1946. s. 44.
- 9/ Anzenbacher, A. Einführung in die Philosophie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1990. s. 260.
- 10/ Anzenbacher, A. Einführung in die Philosophie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1990. s. 239.
- 11/ Masaryk, T. G. Ideály humanitní. Praha: nakladatelské družstvo čs. Legionářů, 1946. ss. 54- 60.
- 12/ Fromm, E. Lidské srdce. Svoboda, determinismus, alternativismus. In: texty.wz.cz [online]. 2000. Dostupné z http://www.texty.wz.cz/fromm-lidske_srdce/fromm-ls.html.
- 13/ Netik, K., Netiková, D. a Hájek, S. Psychologie v právu. Praha: C. H. Beck, 1997. s. 110. ISBN 0-7179-177-6.
- 14/ Netik, K., Netiková, D. a Hájek, S. Psychologie v právu. Praha: C. H. Beck, 1997. s. 27. ISBN 0-7179-177-6.
- 15/ Fromm, E. Lidské srdce. Různé druhy násilí. In: texty.wz.cz [online]. 2000. Dostupné z http://www.texty.wz.cz/fromm-lidske_srdce/fromm-ls.html.
- 16/ Netik, K., Netiková, D. a Hájek, S. Psychologie v právu. Praha: C. H. Beck, 1997. s. 42. ISBN 0-7179-177-6.
- 17/ Netik, K., Netiková, D. a Hájek, S. Psychologie v právu. Praha: C. H. Beck, 1997. s. 26. ISBN 0-7179-177-6.
- 18/ Netik, K., Netiková, D. a Hájek, S. Psychologie v právu. Praha: C. H. Beck, 1997. s. 27. ISBN 0-7179-177-6.
- 19/ Fromm, E. Lidské srdce. Různé druhy násilí. In: texty.wz.cz [online]. 2000. Dostupné z http://www.texty.wz.cz/fromm-lidske_srdce/fromm-ls.html.
- 20/ Netik, K., Netiková, D. a Hájek, S. Psychologie v právu. Praha: C. H. Beck, 1997. s. 42. ISBN 0-7179-177-6.

Použitá literatura:

Anzenbacher, A. Einführung in die Philosophie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1990.
Doporučení (2000)22 vydané Výborem ministrů Rady Evropy 29. listopadu 2000 a zpráva, Zdokonalování implementace evropských pravidel o alternativních trestech a opatřeních. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. s. 25 (zkráceno). ISBN 80-7338-015-3.
Fromm, E. Budete jako bohové, Praha: Lidové noviny, 1993.
Fromm, E. Lidské srdce. Svoboda[online]. 2000, dostupné z http://www.texty.wz.cz/fromm-lidske_srdce/fromm-ls.html.
Jelinek, J. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 3 vyd. Praha: Leges, 2013. s. 389
Machovec, D. Dějiny antické filosofie, Praha: nakladatelství H&H, 1993.
Masaryk, T. G. Ideály humanitní. Praha: nakladatelské družstvo čs. Legionářů, 1946.
Neff, V. Filosofický slovník pro samouky neboli Antigorgias, Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948.
Netik, K., Netiková, D. a Hájek, S. Psychologie v právu. Praha: C. H. Beck, 1997. ISBN 0-7179-177-6.Popper, R. K. Otevřená společnost a její nepřítel. Uhranutí Platónem. Praha: nakladatelství OIKUMENÉ, 1994.
Schopenhauer, A. Svět jako vůle a představa. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov s.r.o., 1998. sv. II.

Překvapená komise

Eva Koreneková

Neinvestiční část projektu programu CZ 15 Zvýšení efektivity přípravy vězňů před propuštěním z Věznice Nové Sedlo, která je financována z Finančního mechanismu Norsko byla ukončena závěrečnými zkouškami v oboru dřevovýroba.

Bezprostředně po oficiálním zahájení za přítomnosti manažera projektu Jana Mravce, koordinátora Slavoje Skleničky a zástupců SOU Vinařice se deset odsouzených z druhého běhu rekvalifikačního kurzu v oboru truhlářské práce podrobilo písemné teoretické zkoušce. Výsledky testů daly tušit, že pomyslná laťka znalostí odsouzených specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených mužů s poruchou osobnosti a chováním byla nastavena hodně vysoko. Praktická zkouška jen potvrdila, že kurz se stovacetihodinovou dotací může při odborném vedení opravdu kvalit-

ně připravit odsouzené. Ani zkušební komise neskrývala překvapení, jak odsouzení odborně prezentovali výsledky své práce, jak bez problémů propojovali nabyté teoretické znalosti s praxí. Proto úvod praktické zkoušky nemohl začít ničím jiným, než ukázkou jak zkoušený zvládl orientaci a čtení technického výkresu a poté již truhlář s odborným přehledem zasvětili komisi do tajů řemesla a nezapomněli uvést ani celou řadu mnemotechnických pomůcek, které jim usnadnily práci. Některé výrobky jako například mostová konstrukce, skříňka, věšáková stěna a další, svou

složitostí a provedením vypovídaly o profesionalitě autorů. Zajímavá byla informace mistrů odborného výcviku a vychovatelů Josefa Michla a Jiřího Kopeckého, že druhý běh nebyl tak úspěšný. Jednou z podmínek pro zařazení odsouzeného do kurzu byla absence kvalifikace v oboru. Připouští, že rozjezd nebyl právě nejlepší, ale odsouzení se rychle nadchli pro práci se dřevem. Polovina odsouzených uvedla, že by si dovedla představit po výkonu trestu práci v oboru na pozici pomocníka v truhlářské dílně. Někteří připustili, že truhlářská práce se může stát jejím koníčkem. Jen malá část uvedla, že práce v truhlářské dílně je moc neoslovlila a plány budou směřovat jinak. Otázkou zůstává, jakou cestu zvolí. Na čem se všichni odsouzení shodli, že smysluplná práce a konkrétní výsledky dávají možnost odreagovat se od života a dění ve vězeňském prostředí, posilují sebevědomí formou dobře vykonané práce. Všechny výrobky mají již svého adresáta. Dřevěný most překlenuje jezírko v relaxační zóně vězeňské zahrady, které vybudovali odsouzení v rekvalifikačním kurzu údržba zeleně a stane se symbolem, pomyslnou spojnici vykročením do nového života, ale i možným nežádoucím návratem, skříňka poslouží ekonomickému oddělení k ukládání pořadačů atd. Nezanedbatelným faktem zůstává, že celá řada odsouzených ve všech čtyřech běžících oborech truhlářská prá-

ce a údržba veřejné zeleně, které byly součástí projektu, si vyzkoušeli, jak by měl vypadat jejich život po výkonu trestu, život bez drog a zapojení do smysluplné práce. Závěrečnou tečkou za neinvestiční částí nekončí projekt zvyšování efektivity přípravy vězňů. Ve věznici finišují stavební práce na dostavbě centra teoretické a praktické přípravy, které je součástí projektu a prezentuje investiční část. V novém centru vznikají prostory pro další realizaci přípravy odsouzených pro život bez trestné činnosti. Ani zdárným ukončením této části projektu nekončí. Dá se říci, že realizace neinvestiční a investiční části projektu pouze nastartovala. Projekt položil základy a vytvořil podmínky, jak formou, ale i obsahem pro další naplňování a realizaci přípravy odsouzených před ukončením výkonu trestu. Novému období již bude dávat formu a obsahovou část sama věznice v pětiletém období udržitelnosti projektu.

Vyhodnocení nestandardních návštěv ve Věznici Heřmanice

Ve Věznici Heřmanice je odsouzeným v odůvodněných případech ředitelem věznice povolována návštěva bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanců Vězeňské služby České republiky, tzv. nestandardní návštěva. Místnost pro tyto návštěvy je zřízena ve druhém patře oddělené části budovy B. Tato místnost je zařízena ve stylu obývacího pokoje, jehož část je vybavena jako hrací koutek pro návštěvy s dětmi a náleží k němu i vlastní sociální zařízení.

Jaroslav Vondrák
Michaela Vurbalová

Nestandardní návštěva je považována za významný motivační prvek, a ačkoliv nejde o tradiční odměnu ve smyslu zákona výkonu trestu odnětí svobody, je chápána jako jedna z nejvyšších forem odměny. Snahou je, aby k této odměně odsouzený postupně dospěl prostřednictvím škály odměn, jež jsou odstupňovány dle pedagogických zásad. Tato nenároková forma návštěvy je udělována ředitelem věznice na návrh odborné komise tvořené ze zástupce vedoucího oddělení výkonu trestu, speciálního pedagoga, sociálního pracovníka, psychologa a daného vychovatele, z nichž každý sděluje k danému odsouzenému své stanovisko. Rozhodnutí komise není odsouzenému sdělováno, vychovatel jej seznámí až s rozhodnutím ředitele věznice.

Udělení nestandardní návštěvy

Nestandardní návštěva může být udělena odsouzenému, jež dlouhodobě plní program zacházení, a to minimálně po dvě hodnotící období. Nad rámec stanovených kritérií se však hodnotí rovněž doba strávená ve výkonu trestu v dané věznici, plánovaný konec výkonu trestu a jeho celková délka, zda je odsou-

zený zaměstnán, počet získaných odměn, zda nebyl odsouzený kázeňsky trestán, případně, zda u něj došlo k viditelným pozitivním změnám, například zda byl přeřazen do I. přístupné skupiny vnitřní diferenciacie či přeřazen do mírnějšího typu věznice. Stejně je při tomto hodnocení především celkový charakter trestné činnosti, tedy odsouzeným, jež spáchali trestný čin proti životu a zdraví, jejichž trestná činnost měla drogový charakter, či se dopustily trestného činu proti svobodě či proti lidské důstojnosti (sexuálně motivované trestné činy), lze tuto návštěvu udělit pouze ve výjimečných případech, většinou jen v případě úmrtí v rodině, a to pouze na základě kladného stanoviska psychologa, vzhledem k tomu, že hrozí opakování trestné činnosti či zneužití této návštěvy, i přes prováděné kontroly, a následnému vzniku případné mimořádné události. K této návštěvě si odsouzený může pozvat pouze osoby, jež jsou vymezeny v občanském zákoníku § 22 (rodiče, sourozenci a jejich manželé, manželky a jejich sourozenci nebo druh-družka, jsou-li starší 18-ti let, děti pouze v doprovodu osoby starší 18-ti let, a družky, pokud však s odsouzeným prokazatelně žily ve společné domácnosti před nástupem výkonu trestu).

Potíže spojené s nestandardními návštěvami

Jako v případě každé nově zaváděné věci, i tento institut prošel dlouhým vývojem a dle nastalých situací a z časem nabytých zkušeností se až po čase vykrystalizovala současná pravidla pro udělování nestandardních návštěv. V roce 2009 bylo vydáno nařízení ředitele věznice č. 2/2009, které jasně formulovalo, za jakých podmínek může být nestandardní návštěva udělena. Se vzrůstajícím počtem odsouzených a s přibývajícím žádostmi bylo však nutné toto nařízení novelizovat, což se stalo v roce 2016 a v platnost vyšlo nařízení ředitele věznice č. 25/2016, jehož součástí již byla nejen kritéria pro udělování nestandardních návštěv, ale i řád pro ně, jenž byl dlouho součástí vnitřního řádu věznice, který však již pozbyl platnosti a v novém vnitřním řádu již tato pravidla obsažena ani jinak specifikována nebyla. Dosud však přetrvávají některé nešvary, se kterými je nutné se vypořádávat a postupně na ně reagovat. Jednou z hlavních stinných stránek udělování nestandardních návštěv je fakt, že bývají mezi odsouzenými špatně interpretovány. Při tomto druhu návštěvy by mělo jít o udržení a posílení extramurálních vztahů nejbližších členů rodiny, konkrétně k udržení a posílení rodinných vazeb odsouzeného, jak je také uvedeno v příloze nařízení ředitele věznice, nikoliv primárně o návštěvu se sexuálním programem. Jinak by šlo o závažné selhání vězeňské služby v jejím nápravném úsilí.

Odsouzení rovněž často nejsou ochotni přijmout, že podání návrhu na nestandardní návštěvu je pouze věcí vychovatele, který by rozhodně neměl podléhat nátlaku odsouzených či jiných osob a vybrat odsouzené výhradně dle zadáných kritérií a zejména dle své znalosti konkrétních odsouzených. Ti často píší sami žádosti nejen samotným vychovatelům, ale i vedoucímu oddělení výkonu trestu či jeho zástupci, někteří se snahou o pohovor, v němž chtějí vysvětlit, proč jsou vhodnými kandidáty pro udělení nestandardní návštěvy, jiní již s rozhořčením, jak je možné, že nebyli vybráni, totéž bohužel platí i o jejich rodinných příslušnících, s čímž je tak spojena značná administrativní zátěž. Opačným extrémem, s nímž se lze setkat, je naopak podávání mnoha návrhů na nestandardní návštěvy s tím, že se projednají

předběžně a nevhodní kandidáti budou eliminováni ještě před komisí; bohužel toto jednání také značně administrativně zatěžuje všechny zúčastněné a stále platí, že vychovatel by měl být sám schopen navrhnout odsouzeného, jež předpoklady pro udělení této odměny splňuje, či o kterém je přesvědčen, že je vhodným kandidátem.

Dále se rovněž stává, že si odsouzení žádají nestandardní návštěvu právě s cílem udržení a posílení rodinných vazeb a ke zdůraznění svého záměru si k návštěvám zvou své děti, bohužel často s úmyslem, že dorazí pouze jejich družka či manželka. Tyto případy je však již snahou značně omezovat a v odůvodněných případech bývá vyžadována přítomnost dítěte u návštěvy. Samozřejmě v případě nemoci dítěte či nedostavení se celé návštěvy ze závažných důvodů, pokud jsou tyto řádně omluvy, případně i doloženy tak, aby nedocházelo ke zneužívání tohoto institutu, není zpravidla problém s udělením náhradního termínu návštěvy. V současné době se rovněž dostávají často návštěvy s nedávno narozenými dětmi, což se neděje pouze v případech nestandardních návštěv, ale i návštěv běžných. Ačkoliv má vězeňská služba pochopení pro toto jednání, bylo by vhodné, aby si rodiče uvědomili, že hygienické podmínky, jež ve věznici panují, nejsou pro takto malé děti rozhodně vhodné.

Průběh nestandardních návštěv

Nestandardní návštěvy se konají v mimopracovní době odsouzeného, tedy ve dnech pracovního klidu včetně pátečního odpoledne, a to v délce tří až čtyř hodin mimo rámec běžných návštěv, konkrétně v pátek, v sobotu a neděli odpoledne od 16:15 hod. do 20:15 hod. a v sobotu i v neděli dopoledne od 8:45 hod. do 11:45 hod. Osobám, jež se mají k návštěvě dostavit, je samozřejmě zasílána navštívenka jako při běžných návštěvách. Poté, co se dostaví k hlavní bráně věznice, projdou klasickou kontrolou dokladů, odloží si věci do odkladných skříněk, jelikož k této formě návštěvy není dovoleno přinést žádné věci či předávat balík, následuje kontrola detekčním rámem, případně i ručním detektorem kovů. Následně si návštěvníky převezme vychovatel či speciální pedagog, který před vlastní realizací návštěvy návštěvníky prokazatelně poučí o průběhu této návštěvy, o jejím možném předčasném ukončení, apod. Toto prokazatelné seznámení nechá návštěvníky stvrdit podpisem do knihy návštěv a odvede návštěvníky do místnosti pro nestandardní návštěvy. Ještě předtím lze návštěvě umožnit nákup nápojů a drobného občerstvení v nákupních automatech

v návštěvní místnosti, což však musí být předem povoleno vedoucím oddělení výkonu trestu. Odsouzený je přiveden příslušníkem Vězeňské služby České republiky, rovněž poučen o průběhu nestandardní návštěvy a je mu provedena důkladná osobní prohlídka. Odsouzený si sebou smí vzít ručník či hygienické potřeby, a pokud nezádal, aby mohly nákup provést jím pozvané osoby, může přinést nápoje a drobné občerstvení, které zakoupil ve vězeňské kantýně, vše ovšem opět podléhá povolení vedoucím oddělení výkonu trestu, k němuž si musí napsat předem žádost.

Ještě před zahájením návštěvy, stejně jako po jejím ukončení je provedena dle seznamu prohlídka místnosti pro nestandardní návštěvy, kterou provede službu konající příslušník ve spolupráci s vychovatelem či speciálním pedagogem ještě za přítomnosti odsouzeného a návštěvníků. V případě zjištění jakéhokoliv poškození je vychovatelem sepsán protokol o způsobené škodě, příslušníkem je proveden zápis do knihy úklidu a VISS provede záznam do knihy hlášení. Po ukončení návštěvy se u odsouzeného provádí orientační dechová zkouška na zjištění přítomnosti alkoholu a opět důkladná osobní prohlídka. V případě pozitivního výsledku dechové zkoušky rozhodne VISS o samostatném ubytování odsouzeného v budově OVKT. Odsouzeným, kterým byla udělena nestandardní návštěva na odpolední hodiny, je vydávána studená večeře. Po ukončení návštěvy je pak samozřejmě určený odsouzeným v doprovodu příslušníka vězeňské služby proveden úklid místnosti a desinfekce sociálního zařízení.

Přehled nestandardních návštěv

Počty návrhů na nestandardní návštěvy mají ve Věznici Heřmanice značně kolísavý charakter. V roce 2012 bylo zaznamenáno 179 podaných návrhů, ve skutečnosti jich bylo ještě o 20 více, ale tyto návrhy byly po předběžném projednání s vychovateli zamítnuty a v komisi tak vůbec nebyly obsaženy (zejména šlo o případy, kdy nebyla zcela evidentně splněna kritéria týkající se charakteru trestné činnosti, časového intervalu mezi těmito návštěvami, dalšího trestního řízení, apod.), v roce 2013 bylo návrhů 157, tehdy již bylo předběžně zamítnuto pouze devět návrhů, což značí, že se kritéria pro udělování nestandardních návštěv již snažila korigovat počty tohoto motivačního prvku a postupně zohledňovat charakter trestné činnosti, při bližším zkoumání však bylo možné zjistit, že se kandidáti v podstatě pravidelně opakovali. Vzhledem k tomu, že návrhy již byly zcela v rukou vychovatelů, nelze jednoznačně říct, zda to bylo pozitivum či nega-

tivum. V roce 2014 již bylo návrhů 164, ovšem původně jich mělo být o 17 víc. Poměrně velký skok lze nalézt v roce 2015, kdy návrhů již bylo 210, přičemž pouze sedm jich bylo předběžně zamítnuto, v čemž lze spatřit snahu vychovatelů navrhnout pouze kandidáty, kteří odpovídají kritériím pro udělení tohoto druhu odměny. Rok 2016 je prozatím výjimkou. Vzhledem k enormnímu množství návrhů na počátku roku, bylo stanoven omezení počtu návrhů za každou ubytovnu, jelikož zatímco zástupci některých ubytoven neměli vhodné kandidáty, jiní podávali návrhy všem odsouzeným, o kterých se domnívali, že by mohli daná kritéria splnit. Následně však z rozhodnutí vedení Věznice Heřmanice, se v souvislosti s kázeňskými problémy odsouzených, dva měsíce nekonala zasedání komise a byly uskutečněny pouze ty návštěvy, které byly schváleny ještě před tímto zákazem. Podávání návrhů v následujících měsících rovněž značně ovlivnilo zaměření věznice na problematiku zaměstnávání odsouzených dle koncepce do roku 2025 související s otevíráním nových nestřežených pracovišť. Těmto odsouzeným tak bylo následně udělováno přerušení trestu odnětí svobody a většina vychovatelů tak při nestandardních návštěvách začala dávat přednost nezaměstnaným odsouzeným či případně těm, kteří nemají udělen volný pohyb. Tím se ovšem výběr vhodných kandidátů velmi omezil a počty adeptů v jednotlivých komisích znatelně klesly. Oproti roku 2015 tak bylo podáno pouze 127 návrhů, z toho 24 bylo zamítnuto předběžně v prvních dvou měsících daného roku. Povoleno bylo 113 nestandardních návštěv a stejný počet byl i uskutečněn.

Nestandardní návštěvy mají ve Věznici Heřmanice už dlouholetou tradici a v průběhu vývoje se postupně podařilo dosáhnout zavedeného standardu při jejich udělování. Stále jsou odsouzenými považovány za jednu z nejvyšších odměn a i přes značnou administrativní zátěž spojenou s tímto institutem je pozitivní, že funguje spolupráce mezi zainteresovanými pracovníky, kteří si uvědomují, že udržení extramurálního zázemí je pro odsouzené ve výkonu trestu velice důležité. Jako u všech prvků ve výkonu trestu, které mají mít na odsouzené pozitivní vliv, se občas objevují snahy o její zneužití, ale tyto jsou včas podchyceny a individuálně řešeny. I do budoucna lze očekávat velký zájem odsouzených o tuto formu návštěvy a bude jen na nich a jejich snaze, aby dokázali sobě, svým blízkým i pracovníkům věznice, že právě oni si zaslouží její udělení.

Služební kynologie ve věznici Nové Sedlo

Eva Koreneková

Vězeňská služba, jako bezpečnostní složka má za úkol cvičit a připravovat služební psy pro výkon služby. Již od 50. let byl využíván služební pes v naprávně výchovných zařízeních. Psi plnili úkoly spojené se střežením a hlídkovou službou a účastnili se přepravy eskortovaných osob. Pomoci psa bylo využito i při pátracích akcích, vyhledávání a zadržování prchajícího vězně. S reorganizací v roce 1991 zanikají naprávně výchovná zařízení a vzniká Vězeňská služba ČR.

V novodobé historii kynologie ve Věznici Nové Sedlo je oddělení služební kynologie nedílnou součástí organizační struktury věznice. Od roku 1993 se soustřeďuje, jak na základní a od roku 1995 na speciální kynologickou činnost – vyhledávání omamných a psychotropních látek. V této době věznice Nové Sedlo zajišťuje služby pro věznice Oráčov, Drahonice, Bělušice a Všehrdu. Nové Sedlo se stává centrem speciální kynologie, které pracuje s plemenem německého ovčáka. V oblasti všestranné kynologie, která se soustřeďuje na provádění praktického výkonu služby psovodů a provádění společného výcviku s tematickým zaměřením působí pět psovodů s inspektorem strážní služby pro psovody a dvanáct psů. Psovodi a jejich čtyřnozí pomocníci první zkušenosti získávali ve výcvikovém středisku Policie České republiky v Býchorech. Další zkušenosti v oblasti speciální kynologie, vyhledávání omamných a psychotropních látek získali u celní správy ve výcvikovém středisku v Heřmanicích a ve Výcvikovém středisku služební kynologie v Jiřicích. Zde se psovod se svým psem poprvé dostává do kontaktu s drogou, seznamuje se různými výcvikovými metodami, psovod se učí teoretické a praktické postupy při vyhledávání drog. Pes prochází výcvikem přes přirozené chování v cizím prostředí až po značení určené látky. Služební kynologii ve vězeňské službě upravuje nařízení generálního ředitele, ze kterého vychází veškeré dění v této oblasti ve věznici v Novém Sedle. Aktuálně je zde šest psovodů, kteří se šesti psy pokrývají potřeby věznice, jak ve všestranné, tak speciální kynologii. Věznice pracuje s plemeny německý a belgický ovčák a labrador, kteří po základním kynologickém výcviku nastoupili do praxe a každý rok podstupují přezkoušení. Kvalitních výsledků dosahovali psovodi z Nové Sedla v letech 2010-2014; doménou se stávají přebory Vězeňské služby České republiky ve speciální kynologii. Zmínku si zaslouží Jiří Kettner se psem Jimmim, psovod Jiří Jarolím se psem Qinem 350 a Václav Zumr se psem Polly. Inspektor strážní služby

pro psovody Jiří Kettner opakovaně získává nejvyšší ocenění v regionálních soutěžích. Další úspěch si připsal reprezentací vězeňské služby na Přeboru Slovenské vězeňské a justiční stráže v roce 2011, kdy obsadil celkově páté místo. V roce 2013 úspěch v regionální soutěži opakuje Jiří Jarolím a v roce 2014 Václav Zumr obsazuje druhé místo. Dosažené výsledky byly o to cennější, protože se přeborů zúčastnili i psovodi ze zahraničí. Psi specialisté plní, kromě účasti na nejrušnějších přeborech, především každodenní úkoly, prohlídky prostor věznice, příjezdů vozidel, prohlídky oděvů odsouzených vracejících se z pracovišť, ale i např. došlé pošty. Pes každý měsíc pod vedením psovoda absoluuje několikahodinový výcvik, který je zaměřen na poslušnost, dovednost, stopování a obranu. Důležité pro služební psa

je pohybovat se přirozeně jak v domácím, tak cizím prostředí. K výcviku věznice v současnosti využívá věznici v Drahonici, ale i okolní věznice v rámci spolupráce. Důraz je kladen na upevňování vazeb mezi psovodem a psem, vzájemné poznávání, bezchybné plnění úkolů z obou stran. Nedílnou součástí všestranného vý-

cviku se stává figurant. Tuto funkci vykonávají zkušenější psovodi, protože navést správně psa k zákroku je základním předpokladem úspěšnosti zásahu v praxi. Součinnost psa a figuranta přispívá nejen k posílení sebevědomí psa z dobře vykonané práce, ale i k získání dalších zkušeností, postřehu a odvahy psovoda-figuranta.

Práci psovoda ve věznici nemůže zastávat každý, nestačí jen pouhá láska ke zvířatům. Od psovoda je vyžadována kázeň, smysl pro přesné plnění úkolů, zvládnutí metodiky a techniky výcviku psa atd. Věznice při nákupu nových psů spolupracuje a je v kontaktu s chovatelem-profesionálem v oboru kynologie, který je obeznámen s potřebami kynologie v ozbrojených složkách. Pes a psovod jsou týmem. Vztah mezi psovodem a psem je postaven na vzájemné důvěře, proto zpetření toho vztahu je traumatizující pro obě strany. Velmi často se stává, že po ukončení aktivní služby psovod si bere psa na dožití. Psovodi z Věznice Nové Sedlo chápou službu a povolání, jako službu společnosti, která svým působením souvisí s ochrannou společností před kriminálními živly. Taková služba vyžaduje důslednou organizaci, kázeň, loajalitu a obětavost a tato kritéria splňuje většina psovodů z věznice Nové Sedlo.

Věznice Rýnovice: Ohlédnutí za rokem 2016

Monika Králová

Začátek nového roku je příhodná chvíle pro trochu bilance. A jaký byl rok 2016 pro Věznici Rýnovice? Obdobně jako v roce 2015 se zde stala celá řada pozitivních změn v oblasti budování lepších podmínek pro zaměstnance i odsouzené, změn personálních, ale také změn v systému práce jednotlivých oddělení.

Nejvýznamnější akce z pohledu rozsahu a finančního objemu byly rekonstrukce vnitřních rozvodů vody, topení a kanalizace na dvou ubytovnách odsouzených a výměna oken na ubytovně B. Dále byly opraveny střechy úpravny vody, strážnice a ochozu na vstupním objektu. Ze zisku pracoviště střediska hospodářské činnosti byla opravena celá střecha na výrobní hale číslo dvě. Rekonstruován byl psinec, kde byla opravena elektroinstalace a střechy kotců. Díky přemístění centrální posilovny na ubytovny odsouzených vznikl prostor pro další možnost zaměstnávání vězňů. Oddíly odsouzených byly vybaveny hrazdami a žebřinami. Nové pracoviště vzniklo také v prostorách prádelny vnitřní rezie, která byla přemístěna do nově vybudovaných prostor. Další významnou změnou pro chod věznice byla změna místa, kde probíhají návštěvy odsouzených. Nově se konají v prostorách vězeňské jídelny, kterou si odsouzení sami zvelebili a vyrobili mobilní dětský koutek pro nejmenší návštěvníky. Byla přestěhována vězeňská knihovna a tento prostor byl využit pro rozšíření kaple a vybudování kanceláře pro kaplanku věznice. Celkově bylo na opravy věznice a její údržbu vynaloženo 13 mil. Kč.

Rýnovické včely

V srpnu 2016 byl ve věznici zahájen projekt včelaření. Na louce ve střežené části věznice byly umístěny čtyři včelí úly se včelstvy, o které se, v rámci volnočasové aktivity, stará sedm vybraných odsouzených. Značná pozornost byla v roce 2016 věnována zvyšování zaměstnanosti odsouzených. Vznikla celá řada nových pracovišť jako např. údržba zeleně, šití, čištění vozidel. Byla navázána spolupráce se svazem průmyslu a dopravy. Na základě této spolupráce se 12. 4. 2016 uskutečnil workshop k zaměstnávání odsouzených, kterého se zúčastnilo 22 firem. Hrubý hospodářský výsledek pracoviště střediska hospodářské činnosti za rok 2016 byl 3 193 803,65 Kč. Pokročili jsme také na poli bezpečnosti práce. Podařilo se zlepšit bezpečnostní

občanským zaměstnancům bylo písemně vytknuto porušení pracovních povinností. Generálnímu řediteli bylo ředitelem věznice navrženo na udělení plakety nebo medaile celkem 27 zaměstnancům věznice. Tato ocenění jim byla slavnostně předána u příležitosti oslav Dne českého vězeňství. V rámci budování pozitivního obrazu Věznice Rýnovice v roce 2016 pravidelně informovala na svých webových stránkách o všech konaných akcích. Aktivně jsme se podíleli na preventivně bezpečnostních akcích, které jsou organizovány jednotlivými složkami IZS. Pokračovala spolupráce se základními a středními školami libereckého kraje v oblasti prevence. V roce 2016 proběhlo 14 exkurzí do věznice, včetně přednášek odbor-

ných zaměstnanců. Věznice převzala patronát nad Památníkem obětí druhé světové války v Rýnovicích, kde provádí pravidelnou údržbu. Dále provádí úklid dalších míst města Jablonec nad Nisou. V roce 2016 se jednalo o devět akcí. Během třech aktivit se naši odsouzení zapojili do renovace nových prostor Oblastního spolku ČČK v Jablonci nad Nisou. Naše práce byla dne 1. listopadu 2016 oceněna, kdy ředitel Věznice Rýnovice Vlastimil Kříž, z rukou primátora města Jablonec nad Nisou Petra Beitla, převzal medaili Grati-as Tibi Ago – Vzdávám ti dík. Tato medaile byla vyražena k 150. výročí města Jablonec nad Nisou a je slavnostně předávána osobnostem, jako poděkování za práci pro město.

a pracovní podmínky pracujících vězňů v truhlářské dílně, kde byl vybudován sklad materiálu a nářadí. Pro zlepšení podmínek zaměstnanců byla zabudována klimatizace v prostorách jídelny, zakoupena čistíčka vzduchu na strážnici, zrekonstruovány sociální zařízení zaměstnanců, provedena výměna oken, topení a podlahových krytin v kancelářích. Z fondu kulturních a sociálních potřeb byly poskytovány zápůjčky zaměstnancům na stavební úpravy a nákup bytového zařízení. Byla pořádána celá řada akcí jako např. společný ples složek IZS, Dobývání ztraceného záchranáře, dětský den, mikulášská besídka, Den českého vězeňství apod. Ve velké míře byly využívány permanentky pro vstup do ZOO Liberec, věznice zajišťovala také vstupenky na fotbalová a hokejová utkání. Celoživotního vzdělávání formou kurzů, školení, specializačních výcviků a porad se v průběhu roku zúčastnilo celkem 245 zaměstnanců v rámci 190 pořádaných akcí. Mezi tyto vzdělávací akce patřily i odborné semináře a konference s mezinárodní účastí. V roce 2016 bylo odměněno celkem 120 příslušníků a 86 zaměstnanců. Od počátku roku 2016 bylo kázeňsky řešeno devět příslušníků. Čtyřem

Korespondence
odsouzených

Jiří Matuška

Odesíláním korespondence odsouzených se věnuje § 17 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a § 24 vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. Tento článek popisuje některé problematické momenty, na které daná ustanovení vysloveně nedopadají.

Odsouzený má právo přijímat a na svůj náklad odesílat korespondenci bez omezení, pokud zákon nestanoví jinak. Vězeňská služba ČR je oprávněna provádět kontrolu korespondence; přitom je oprávněna seznámit se s obsahem zasílaných písemností. Tuto kontrolu provádí ředitelem věznice pověřený zaměstnanec vězeňské služby (zpravidla vychovatelé); pověřený zaměstnanec vězeňské služby oprávněných kontrolovat korespondenci odsouzených musí být zveřejněno ve vnitřním řádu. Žádná z jiných osob (zaměstnanců věznice) by tedy neměla nahlížet do korespondence odsouzených. Pokud obsah korespondence zakládá podezření, že je připravován nebo páchán trestný čin, vězeňská služba korespondenci zadrží a předá ji orgánu činnému v trestním řízení.

Kontrola korespondence

Co může a co nesmí být obsahem korespondence odsouzených? Vězeňská služba ČR je oprávněna provádět kontrolu korespondence pouze z bezpečnostních důvodů a zákon jí umožňuje zasáhnout pouze při podezření na páchání trestného činu, přičemž musí být vždy respektován čl. 13 Listiny základních práv a svobod (ochrana listovního tajemství). Co v případě, kdy se odsouzený v soukromé korespondenci vyjadřuje nelichotivě o zaměstnancích věznice? Má věznice možnost takovou korespondenci neodeslat, případně dotyčného odsouzeného za jeho chování sankcionovat? Na rozdíl např. od práva sdružovacího, kterého jsou vězněné osoby zákonem zbaveny, právo na listovní tajemství je pouze omezeno. Omezení základního lidského práva však musí vždy dbát principu proporcionality (což je jeden ze základních principů ústavního práva), tedy především musí šetřit důvody, pro které bylo právo omezeno. A jen k naplnění zákonem vymezených důvodů a jen způsobem v zákoně stanoveném může být takové právo nebo svoboda omezena. V zákoně je však výslovně uvedena pouze možnost zadržet dopis v případě podezření na spáchání trestného činu, jiné zákonné zmoc-

nění pro zásah do svobody listovního tajemství neexistuje a takový zásah je proto třeba hodnotit jako protizákonný, respektive protiústavní. K tomu lze poukázat na zásadu obecně platící pro veřejnoprávní odvětví: „co není zákonem dovoleno, je státním orgánům zakázáno“ a princip elasticity a univerzality základních lidských práv a svobod (platí pro všechny, pokud není výslovně zákonem omezení a po odpadnutí takového omezení opět nabývá plného rozsahu).

Veřejný ochránce práv již dříve konstatoval, že bezpochyby za běžné situace by případ, kdy odsouzený urážlivě hovoří o některém ze zaměstnanců, byl způsobily vyvolat právní následky dle přestupkového zákona, nicméně mimořádnost způsobu, jakým se pracovníci vězeňské služby o urážce dozvědí, odůvodňuje mimořádnost způsobu zacházení

s takto získanými informacemi. Není možné použít informaci získanou prolomením svobody listovního tajemství ke stíhání libovolného protiprávního jednání, nýbrž pouze určitého, kvalifikovaného stupněm společenské nebezpečnosti; v praxi alespoň stejně vysokým, jako je jednání, k jehož prevenci a potírání je samotný průlom do základních lidských práv odůvodněn. V případě vězeňské služby je to jednoznačně pouze trestný čin. Věznice tak nemůže odsouzeného sankcionovat za urážlivé výroky vůči zaměstnancům věznice a nemůže rovněž zabránit odeslání takové korespondence. Takové jednání odsouzeného není zcela jistě v souladu se zásadami slušného jednání, avšak k tomu, aby bylo možno za takové jednání udělit kázeňský trest, to však nestačí.

Svoboda volby jazyka

Odsouzený by neměl být omezován v tom, aby korespondoval v jiném, než českém, jazyku. Pokud chce směřovat svou korespondenci adresátům, kteří neovládají český jazyk, nemůže vězeňská služba jeho právo korespondence jakkoliv omezit s tím, že není možné provést řádnou kontrolu korespondence. V případě, kdy není vězeňská služba vlastními silami schopná přeložit kontrolovanou korespondenci, může využít externích subjektů (tlumočníka, překladatelské agentury), a to na vlastní náklady. S možností cizojazyčné korespondence odsouzených počítá ustanovení § 24 odst. 3 a 4 uvedené vyhlášky. Odsouzenému, který neumí nebo nemůže číst anebo psát, vězeňská služba zajistí, aby mu byla došlá korespondence přečtena, nebo mu poskytne písařskou pomoc při sepsování žádostí, podání a stížností státním orgánům a mezinárodním organizacím, případně při dopisování s advokátem (§ 17 odst. 5 zákona o výkonu trestu odnětí svobody). Problematickou otázkou je, zda by při kontrole přijaté korespondence, resp. při jejím otevření měl být odsouzený vždy přítomen, jako je tomu v případě kontroly balíčků. Uvedené považuji za nemožné, neboť vychovatelé, kteří kontrolu korespondence provádějí, jsou již tak tak touto činností a dalšími úkoly zcela zahlceni. Odsouzení pak mohou namítat, že v obálce byl nějaký dokument (příloha, prováděcí dopis, drobná cennost či bankovka atd.), přičemž vychovatel, který obálku rozlepoval, může jen velmi těžko prokázat opak. Nelze z časových důvodů si každého odsouzeného zvát do kanceláře vychovatelů, aby byl přítomen otevření zásilky, následně toho odsouzeného poslat zpět na oddíl, aby mohl vychovatel přijatou korespondenci zkontrolovat.

Výjimky z kontroly korespondence

Kontrola korespondence mezi odsouzeným a jeho obhájcem, mezi odsouzeným a advokátem, který odsouzeného zastupuje v jiné věci, mezi odsouzeným a státními orgány České republiky nebo diplomatickou misí anebo konzulárním úřadem cizího státu, anebo mezi odsouzeným a mezinárodní organizací, která podle mezinárodní úmluvy, již je Česká republika vázána, je příslušná k projednávání podnětů týkajících se ochrany lidských práv, je nepřipustná. Tato korespondence se adresátu odesílá a odsouzenému doručuje neprodleně a v případě, že odsouzený nemá žádné finanční prostředky, odešle se na náklady věznice (§ 17 odst. 3 a 5 zákona o výkonu trestu odnětí svobody). Uvedené ustanovení je ze strany odsouzených mnohdy vykládáno velmi široce. Zejména není možné

považovat jakoukoliv korespondenci, kterou odsouzený adresuje advokátovi, za tzv. úřední korespondenci nepodléhající kontrole. Kdo byl či je obhájcem odsouzeného by mělo být vězeňské službě zpravidla zřejmé z obsahu osobního spisu odsouzeného. Odsouzený však může být účastníkem jiných soudních řízení (např. ve věci výživného, majetkoprávních sporů, exekučních řízení, atd.) a v každé z těchto věcí může být zastoupen jiným advokátem. Bylo by zcela nepřijatelné, aby vězeňská služba měla být v plné šíři informována o tom, ve kterých soudních sporech je odsouzený účasten, jakým způsobem se řízení vyvíjí apod. Jestliže odsouzený chce vyloučit kontrolu této korespondence, měl by svého vychovatele informovat o tom, že daný advokát jej zastupuje v jiné věci a toto zastoupení dokladovat alespoň kopií plné moci.

Obecně platí, že korespondence odsouzených adresovaná Exekutorské komoře ČR a jednotlivým soudním exekutorům není považována za úřední korespondenci. Pokud však soudní exekutor provádí exekuci (na základě pověření soudem) a odsouzený je účastníkem tohoto řízení, je nutné považovat tuto korespondenci za úřední, tedy takovou, která by v případě nemajetnosti odsouzeného měla být odesílána na náklady věznice. Uvedená korespondence slouží k uplatňování práv a oprávněných zájmů odsouzených, neboť jejich prostřednictvím mohou podávat např. opravné prostředky proti rozhodnutím soudního exekutora v exekučním řízení. Soudní exekutor je zde v pozici soudu a takto je nutné na jeho postavení nahlížet i s ohledem na definici pojmu „úřední korespondence“. Stát přenesl na soudní exekutory nucený výkon exekučních titulů; exekuční řízení tedy není vedeno soudem, ale soudním exekutorem, nicméně jako na řízení vedené soudem je nutné na něho nahlížet. Skutečnost, že je odsouzený účastníkem exekučního řízení by měl odsouzený věznici doložit, např. předložením návrhu na nařízení exekuce, vyrozuměním o zahájení exekuce, exekučním příkazem či usnesením soudního exekutora. Pojem „státní orgán“ ve výše uvedeném ustanovení nelze vztáhnout pouze na klasické případy typických „úřadů“, ale lze pod něj podřadit i některé další instituce. Pojem „státní orgán“ nelze vztáhnout pouze na typické orgány moci zákonodárné, výkonné a soudní, jak je mnohdy uváděno. Do tohoto vymezení např. nespadá veřejný ochránce práv, i přesto je kontrola korespondence v těchto případech nepřipustná.

Zvláštními případy mohou být státní instituce, které nelze podřadit pod státní orgány; kontrola této korespondence je tedy přípustná, ale i přesto zde není důvod takovou korespondenci kontrolovat. Typickým

příkladem je Akademie věd ČR, která je dle § 3 odst. 1 zákona č. 283/1992 Sb., o Akademii věd České republiky, ve znění pozdějších předpisů, organizační složkou České republiky, přičemž její činnost je financována ze státního rozpočtu České republiky. Lze velmi obtížně předpokládat, že by odsouzený dopis adresovaný Akademii věd ČR využil k páčání či přípravě trestné činnosti. Dále např. i veřejná ochránkyně práv konstatovala, že korespondence odsouzených s Všeobecnou zdravotní pojišťovnou České republiky by měla být podrobována kontrole pouze v těch případech, kdy jsou pro provedení takové kontroly dány bezpečnostní důvody. Těmito bezpečnostními důvody přitom není samotný fakt, že je odesílatel anebo adresát předmětné listovní zásilky umístěn ve výkonu trestu odnětí svobody.

Mám za to, že by věznice neměla kontrolovat korespondenci s diplomatickou misí nebo konzulárním úřadem cizího státu, pokud je odsouzený občanem tohoto státu. Kontrola korespondence je oprávněním, nikoliv povinností vězeňské služby, která může korespondenci (mimo zákonné výjimky) kontrolovat, ale není její povinností zkontrolovat každou listovní zásilku.

Odesílání korespondence

Pro korespondenci odsouzených se na přístupném místě zřizují uzamkatelné schránky, do kterých ji odsouzení mohou vložit, pokud ji neodevzdají vychovateli. V zalepené obálce se odevzdává pouze úřední korespondence. Schránky se vybírají denně v pracovních dnech. Korespondence musí být odeslána neprodleně (s výjimkou cizojazyčné korespondence, kterou věznice není schopna vlastními silami přeložit a tedy zkontrolovat, dále pak s výjimkou nepovolené korespondence), nejpozději následující pracovní den (§ 24 odst. 2 citované vyhlášky).

Správa věznice eviduje úřední korespondenci a korespondenci, která je odesílána doporučeně. Má odsouzený reálnou možnost zkontrolovat, kdy byla jeho úřední korespondence odeslána? Může si vyžádat výpis své úřední korespondence za určité období. Dle mého názoru není záznam o odeslání nebo příjmu úřední korespondence záznamem z evidence vězeňské služby ve smyslu § 23a odst. 1 písm. c) zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráž České republiky, ve znění pozdějších předpisů, který je zaznamenán v elektronické podobě v průběhu výkonu trestu obdobně jako jiné záznamy (balíčky, návštěvy atd.) a o které vězeňská služba nemá povinnost informovat osobu, již se údaje týkají (§ 23a odst. 2 písm. b) citovaného zákona).

Dle § 23a odst. 1 písm. c) citovaného zákona obsahuje evidence osob ve výkonu zabezpečovací detence, vazby a výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky údaje o průběhu výkonu zabezpečovací detence, vazby nebo trestu odnětí svobody, včetně údajů o přesném místě a době, kdy taková osoba vykonávala zabezpečovací detenci, vazbu nebo trest odnětí svobody, přehledu o udělených odměnách a uložených kázeňských trestech a údajů o výsledcích zdravotních prohlídek.

Až na výjimky neexistuje důvod tajit před vězňnými osobami informace, které se týkají jejich osoby. Pokud bychom vůbec připustili, že přehled úřední korespondence odsouzeného může být součástí evidence osob dle výše uvedeného ustanovení, je vhodné uvést zde § 23a odst. 3 písm. d) citovaného zákona, dle kterého vězeňská služba poskytuje údaje z evidence osob ve výkonu zabezpečovací detence, ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody na žádost jiným osobám, pokud na poskytnutí

informace osvědčí právní zájem a jejímu sdělení nebrání zvláštní zákon. Uvedená právní úprava tedy počítá s tím, že informace z evidence osob jsou poskytovány „jiným osobám“, pokud osvědčí právní zájem, a nechce bránit poskytování údajů samotným subjektům údajů, tj. těm, jichž se informace týká.

Nelze konstatovat, že termín „jiná osoba“ neodpovídá termínu „vězněná osoba“. Pojem „jiná osoba“ uvedený v ustanovení § 23a odst. 3 písm. d) zákona č. 555/1992 Sb. vyjadřuje dle vězeňské služby vztah součinnosti s orgány neuvedenými pod písm. a) až c) citovaného ustanovení, které zde nejsou výslovně uvedeny a rozumí se jimi například Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky jako správní orgán sui generis, útvary nebo komise obce s rozšířenou působností apod., které určité údaje o vězněné osobě potřebují pro výkon své působnosti. S tímto svébytným výkladem však nelze souhlasit. Vězeňská služba ČR v jednom z případů, kterými se ochránkyně ak-

tuálně zabývá, konstatovala, že dle § 23a odst. 2 písm. b) zákona č. 555/1992 Sb. nemá vězeňská služba povinnost informovat osobu, které se údaje týkají, o obsahu své evidence, a to ani ve smyslu ustanovení § 12 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, s tím že s nástupem osoby do výkonu trestu se nepojí nárok takové osoby na poskytování osobních a jiných údajů, informací a záznamů, zařazených v rámci evidence (elektronické nebo listinné) vedené dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. i) zákona č. 555/1992 Sb. a spravované ve smyslu zákona na ochranu osobních údajů Vězeňskou službou České republiky. Možnost, že by odsouzenému byly poskytnuty údaje o odeslané úřední korespondenci, nelze dle mého názoru vázat např. na skutečnost, že odsouzený prokáže dostatečně právní zájem k poskytnutí požadovaných informací. Nelze souhlasit s argumentací, že s nástupem osoby do výkonu trestu

se nepojí nárok na poskytování osobních a jiných údajů; naopak s nástupem osoby do výkonu trestu takové právo nezaniká, ani se jinak neoslabuje.

Dle čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod lze svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. Pro odepření poskytnutí odsouzenému požadované informace zde není žádný z výše uvedených důvodů, neboť tímto poskytnutím nedojde k ohrožení či porušení žádné z hodnot, které jsou

autor:
JUDr. Jiří Matuška
právník
oddělení dohledu
nad omezováním osobní svobody
Kancelář veřejného ochránce práv

Názory v tomto článku uvedené
vyjadřují názory autora,
nikoliv instituce.

Věznice Plzeň je profilována jako věznice s ostrahou. Jsou zde rovněž zřízena oddělení pro odsouzené v typu věznice s dozorem a se zvýšenou ostrahou, oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznici s ostrahou a dále je zde zřízeno oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených trvale pracovní nezařaditelných ve věznici se zvýšenou ostrahou.

Ubytovací kapacita Věznice Plzeň je v současné době 1064 odsouzených a 143 obviněných, celkem tedy 1207 vězněných osob. Podstatného navýšení ubytovací kapacity bylo dosaženo otevřením nově profilovaného oddílu pro odsouzené s ostrahou zařazené v typu věznice s ostrahou, které bylo slavnostně otevřeno 11. ledna 2017 za přítomnosti ministra spravedlnosti a generálního ředitele VS ČR.

Specializované zacházení

Specializované oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné vězně ve věznici se zvýšenou ostrahou

Důvodem umístění vězňů do oddělení je mimo jiné jejich aktivní trávení volného času, to vše prostřednictvím programu zacházení, smyslem je využití jejich možného potenciálu při zdravotním omezení ve specifickém

prostředí zvýšené ostrahy. Tyto náročné úkoly kladou důraz na individuální přístup ke každému vězni zvlášť, odborní zaměstnanci pečlivě mapují východiska programu zacházení a zařazují vězně do jednotlivých oblastí programu zacházení. Zařazeným odsouzeným je zpravidla stanoven program zacházení obsahující úklidové práce na oddělení, sebeobslužné aktivity a individuální motivační pohovory s odbornými zaměstnanci oddělení. Cílem výchovného působení je příprava vězně pro řádné fungování ve společnosti, posílení osobnosti a zklidnění psychického stavu. Odsouzeným trvale pracovní nezařaditelným je odsouzený, který je starší 65 let, pokud sám nepožádá o zařazení do práce, který byl uznán invalidním ve třetím stupni nebo jehož zdravotní stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení (trpí závažnějšími zdravotními potížemi, jež znemožňují soustavný výkon práce, do níž je věznicí zařazen, resp. kterou mu věznice může nabídnout). Oddělení bylo zřízeno koncem roku 2014, je samostatnou ubytovnou, kterou tvoří samostatné cely pro dva odsouzené a jedna cela pro čtyři odsouzené. Celková kapacita oddělení je 20 odsouzených. Na oddělení je společná kulturní místnost, kuchyňka, koupelna a úklidová místnost.

Specializované oddělení pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním psychotropních látek

Myšlenka na diferencovaný výkon trestu odnětí svobody u různých specifických skupin odsouzených není pouze důsledkem změn v českém vězeňství po roce 1989, kdy se objevuje řada odborných prací a projektů pocházejících z Výzkumného ústavu penologického v Praze, nicméně k faktické realizaci specifických, zejména terapeuticky zaměřených programů, dochází až po roce 1990. Jedním z prvních specializovaných oddělení, které v rámci českého vězeňství ve zmiňované době vzniklo, bylo i specializované oddělení ve Věznici Plzeň. Počátky činnosti tohoto oddělení sahají do přelomu let 1991/1992, kdy se utvářela struktura oddělení. Odsouzení v tomto oddělení byli zařazeni do dvou samostatných skupin. Do první bylo vybráno cca 30 odsouzených, u nichž byla diagnostikována psychopatická struktura osobnosti vyžadující odbornou péči zejména pro svoji nebezpečnost pro okolí. Do druhé skupiny bylo zařazeno 30 drogově závislých odsouzených.

Kulturní vyžití a duchovní služba

Odsouzení, popřípadě též obvinění ve Věznici Plzeň si nemohou stěžovat na nedostatek kulturních programů. Jejich pořádáním a koordinací je pověřen vězeňský kaplan. Kaplan Blažej Pelán byl dříve hudebně aktivní a ani dnes mu není prostředí koncertních sálů nebo rockových klubů cizí. S plnou podporou vedení věznice se snaží do Hvězdy zvát pestrou škálu umělců bez ohledu na jejich hudební styl, vždy ale výrazné a zajímavé svou tvorbou. Za posledních pět let jsme měli možnost na Borech zažít například koncert houslového virtuosa Romana Patočky, mistra kyta-

ry Prof. Štěpána Raka, folkové Duo Dubnička & Lahoda nebo slovenský old time band Funny Fellows, kteří sršeli dobrou náladou a příjemnou hudební nostalgií. Rockové decibely byly zastoupeny plzeňskou punkovou legendou Znouzectnost, talentovanými i apelativními Lucky Losers z Vrchlabí, originálním pražským Trabadem, dechno-rockovou skupinou, a také nirvánovským Imodiem - tato broumovská kapela se do své muziky obula s neskutečnou vervou a nasazením a početné publikum na centrále věznice takřka elektrizovala strhujícími melodiemi a působivými texty. Ředitel Věznice Plzeň, Petr Vlk znovu osvědčil svoji vstřícnost a přivoli k pořízení videozáznamu, takže nyní je možné na You Tube zhlédnout velmi povedený hudební dokument Imodium na Borech.

Tematické besedy

Hudební akce jsou ve věznici pořádány přibližně třikrát za rok, zpravidla o Velikonocích, letních prázdninách a v adventu. V mezidobí však mají odsouzení příležitost zúčastnit se

i dalších zajímavých akcí. Pozvání přijal například architekt David Vávra, který se během besedy s vězni podělil o řadu zajímavých zkušeností a zážitků týkajících se divadla Sklep, natáčení úspěšného a divácky hojně sledovaného dokumentárního seriálu Šumná města nebo Šumné stopy. Jeden z dílů oblíbeného seriálu David Vávra ve věznici i promítal. Vězni se tak mohli dozvědět poutavý příběh českého architekta A. Raymunda o jeho profesních stopách, které zanechal v Japonsku. David Vávra promluvil též o svých cestách (například na vojenskou základnu v Afghánistánu, kde spolu s divadlem Sklep hráli našim vojákům na misi) a o tom, na čem se aktuálně architektonicky podílí.

Nová vězeňská kaple

Věznice Plzeň se až do 40. let 20. století honosila monumentální ústavní kaplí, do které se na nedělní mši svatou vešlo až 900 restanců. Hlavnímu oltáři vévodil vzácný obraz „Kristus Pán jako dobrý pastýř“ od Emila Lauffera. V kapelním prostoru vynika-

ly též velké varhany. Žel, jediné, co z ní do dnešní doby zbylo, jsou vysoká, polokruhově sklenutá okna a litinové točité schodiště vedoucí na půdu ke zvonici. Po nástupu komunistů k moci v únoru 1948 byla kaple zcela zničena a přebudována pro tělovýchovné, kulturní a politické potřeby nápravného zařízení.

V současné době slouží bývalá kaple jako tělocvična pro odsouzené i pro personál věznice.

Nová kaple pro zhruba dvacet věřících vznikla přebudováním suterénního prostoru a otevírala se na jaře 2008. Postupem času však přestala vyhovovat, zejména pro nedostačnou kapacitu, kvůli silné vlhkosti, opadávající omítce atp.

Myšlenku na novou, větší a stylovější kapli podpořil až nový ředitel věznice Petr Vlk. V polovině března 2015 nabídl k rekonstrukci nevyužívané (opět sklepní) prostory. Krátce poté mohly započít zednické práce - začal se vytvářet naprosto unikátní a architektonicky zajímavý prostor, který bude k dispozici nejen pro duchovní činnost, ale též jako vhodné zázemí pro organizované kulturní zážitky vězňů. Realizace tohoto záměru se ujal kaplan Blažej Pelána, ve spolupráci s architektem Davidem Vávrou, který

interiér kaple nejen navrhl, ale zajistil i výrobu okenních vitráží ze spékaneho skla, díky nimž je borská kaple bez nadsázky uměleckým dílem.

interiér kaple nejen navrhl, ale zajistil i výrobu okenních vitráží ze spékaneho skla, díky nimž je borská kaple bez nadsázky uměleckým dílem.

Historie Věznice Plzeň

Věznice Plzeň kromě svého unikátního a velmi zdařilého architektonického řešení je v rámci českého vězeňství výjimečná i v jiných oblastech. Věznice Plzeň je jediná věznice na území České republiky, která je postavená v tzv. pensylvánském (paprskovitém) stylu, je nejstarší věznicí na území České republiky, která byla postavena za účelem věznění, s celkovou ubytovací kapacitou 1207 vězněných osob a aktuálně umístěných vězněných osob ve výši 1350, je největší věznicí v ČR.

Historie plzeňské věznice se začala psát v roce 1869, kdy se místodržící v Čechách připsal ze dne 29. 9. 1869 obrátil na okresní hejtmány, ve kterém oznámil, že ministerstvo spravedlnosti počítá s výstavbou nové trestnice v Čechách. Z 23 zaslaných návrhů byly jako nejvhodnější vybrány nabídky Plzně, Klatov a Domažlic. V roce 1870 padlo rozhodnutí o vykoupení příslušných pozemků od města Plzně v místech ve středověku zaniklé osady Bory.

Při projektování bylo zvoleno paprskovité architektonické řešení, které bylo zřejmě poprvé použito při stavbě věznice v Ipswichi v Anglii v letech 1784–1790. Toto řešení bylo

dále zdokonalováno v USA a jeho asi nejznámějším příkladem je věznice ve Filadelfii z let 1823–1836, která dala název celému jednomu vězeňskému systému (tzv. filadelfský nebo také pensylvánský systém). Definitivní podoba plzeňské trestnice však vycházela z později realizovaných staveb trestnic ústavů ve Velké Británii. Trestnice byla ve své době jednou z nejmodernějších trestnic, kdy projektanti vyřešili řadu problémů tehdejších vězeňských ústavů, mezi které patřily požární bezpečnost při vytápění, pronikavý zápach aj. První návrhy stavby nové trestnice z roku 1871 počítaly se šesti křídly, z nichž pouze pět bylo určeno pro věznění osob (tři křídla samovazební a dvě určená pro společnou vazbu). Nejpozději v roce 1873 došlo ke změně plánů a k již zmíněným

pěti křídly přibyla ještě dvě křídla společných vazeb. Všechna osm křidel trestnice bylo postaveno jako čtyřpodlažní budovy. Do posledního osmého křídla, spojujícího ubytovací část s ústavní nemocnicí, byly umístěny prostory učeben a kancelářů ústavních učitelů a přes dvě patra vysoká ústavní kaple se zázemím pro duchovní. V suterénních prostorách pěti z osmi křidel se pak nacházely ústavní dílny a „pracovní cely“. První eskorta 43 trestanců, kteří pracovali na dokončovacích pracích, dorazila z pražské Svatováclavské trestnice přímo k trestnici vlakem ve zvláštním vagonu dne 15. července 1878. Vězněm s číslem 1 se stal bývalý obchodní příručí Bedřich Schneckberg z Prahy, který byl za podvody, kdy lákal od důvěřivých lidí peníze pod záminkou výnosného obchodu.

Další trestanci byli stejným způsobem postupně dopravováni z Brna, Znojma, Českých Budějovic, Prahy a Liberce.

Práva a povinnosti trestanců upravoval Domácí řád a jeho porušování bylo kázeňsky trestáno. S výjimkou politických vězňů a nemocných byli všichni trestanci povinni vykonávat přidělenou práci při zajišťování provozu trestnice, v ústavních dílnách a výjimečně i mimo ústav pro potřebu státu nebo obce.

Prvním (vrchním) ředitelem plzeňské trestnice se stal nadporučík dělostřelectva v záloze Julius Schnabel. Činnost trestního ústavu zajišťovalo 12 úředníků (ředitel, správce, kontrolor, dva adjunkti, elév, lékař, dva učitelé, dva duchovní a inspektor vězeňské stráže), 99 členů dozorců stráže (deset vrchních dozorců a 89 dozorců), šest zaměstnanců v plynárně a jeden v pekárně. Vnější stráž vykonávala vojenská stráž c. k. infanterie v počtu 27 mužů.

Historický a politický vývoj na území současné České republiky v průběhu 19. a 20. století se zrcadlí na složení politických (státních) vězňů, kteří byli v průběhu historie umístěni ve Věznici Plzeň a to až již na základě speciálních zákonů nebo trestního zákona. Po vynesení rozsudku ve vykonstruovaném politickém procesu s tzv. Omladinou (snaha o všeobecné hlasovací právo a větší národnostní práva Čechů) v roce 1894, bylo do trestnice v Plzni převezeno 33 z celkem 68 odsouzených, včetně pozdějšího prvního ministra financí Československé republiky Aloise Rašína. Poslední Omladináři opustili trestnici po vyhlášené amnestii dne 5. 11. 1895. Dne 30. října 1918, tedy již dva dny po vyhlášení samostatného Československého státu, byli z trestnice propuštěni první političtí vězni, včetně účastníků tzv. rumburské vzpoury, 2. listopadu je následovalo dalších 130 osob.

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 byl trestní ústav přejme-

nován na Trestnici pro muže v Plzni a využíván k umístování prvotrestaných osob a polepšitelných recidivistů ze země české a moravskoslezské a pro politické provinilce z celé republiky.

První republika a okupace

V období první Československé republiky (1918–1938) zajišťovalo činnost trestnice sedm úředníků (řednost, správce, kontrolor, adjunkt, dvě kancelářské síly a inspektor vězeňské strážní služby), pět smluvních zaměstnanců (lékař, dva učitelé a dva duchovní správci) a 98 členů vězeňské stráže (15 vrchních dozorců, 52 dozorců podúředníků, 19 dozorců a 12 pomocných dozorců). V roce 1930 bylo zrušeno vojenské strážení trestnice, které převzala vězeňská stráž. Ve dvacátých letech trestnice přikročila ke zcela zásadním změnám, o něž se zasloužil její tehdejší ředitel František Kočí, někdejší rada zemského soudu v Praze a před-

ní penolog první Československé republiky, který do funkce ředitele nastoupil jako první s vysokoškolským vzděláním a bez předchozí vojenské kariéry. Právě díky němu si trestnice v roce 1924 pronajala od města Plzně zemědělský statek v Liticích, jež provozovala ve vlastní režii do roku 1929. V tomto období byla v trestnici vybudována řada zcela nových ústavních dílen a staré dílny byly vybaveny nejmodernějším zařízením. Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava, v důsledku německé okupace, byla trestnice převedena do působnosti protektorátní justiční správy. Vedle českého názvu byl v úředním styku používán též německý název Männerstrafanstalt in Pilsen. Již v prvních dnech po obsazení došlo k vyčlenění části jednoho samovazebního křídla trestnice pro potřeby německé státní tajné policie gestapa (od roku 1940 pak bylo vyčleněno celé křídlo), kam byli ještě v průběhu března přivezeni první vězni nacistického režimu. V části trestnice obsazené a řízené gestapem počet vězněných osob v průběhu následujícího období postupně narůstal. V řadách zaměstnanců se nacházelo i 31 bývalých legionářů, z nichž někteří se za činnost proti Německé říši dne 19. 5. 1943 ocitli mezi čtrnácti gestapem zatčenými příslušníky plzeňské trestnice, z nichž dva byli popraveni (Rudolf Vršata a Jan Padrta) a čtyři zemřeli ve věznicích v Německu (Antonín Razým, František Janský, Josef Grus a Jan Červenka).

Ve dnech 5. a 6. 5. 1945 se vězeňští dozorcí aktivně zapojili do povstání v Plzni a obsadili několik strategicky významných lokalit, včetně vojenského letiště na Borech. Dne 6. 5. 1945 pak osvobodily město Plzeň jednotky 3. americké armády. Vstoupily také do areálu trestnice, což opět dosvědčují podpisy amerických vyšších důstojníků v její pamětní knize.

Poválečné období

Po skončení války a obnovení Československa byla Trestnice pro muže v Plzni navržena do působnosti ministerstva spravedlnosti. V roce 1946 bylo na Borech umístěno několik odsouzených členů bývalé protektorátní vlády (Richard Bienert, Adolf Hrubý, Jindřich Kamenický a Jaroslav Krejčí). Krátce poté k nim přibýly stovky dalších retribučních vězňů, odsouzených poválečnými mimořádnými lidovými soudy, z nichž dvě třetiny tvořili Němci. Ke konci roku 1948 činil celkový stav trestanců 2 867 osob.

Krátce po převratu v roce 1948 byl působením akčních výborů postupně obměněn vězeňský personál, řada stávajících zaměstnanců byla propuštěna. První obětí vykonstruovaného politického procesu se stal divizní generál Heliodor Píka, jako jediný v historii popravený právě v areálu plzeňské trestnice dne 21. Června. Pro tuto dobu bylo příznačné, že v trestnicích byli často ve stejných celách umístěni odsouzení za obecně kriminální činy, retribuční vězni, setkávali se někdejší nepřátelé z doby druhé světové války a bylo zde umístěno značné množství nevinných obětí, často předních osobností národa. Necelé tři měsíce před popravou generála Píky byl v plzeňské trestnici umístěn i bývalý zplnomocněnec německé branné moci při úřadu říšského protektora, generál pěchoty Rudolf Toussaint, který dne 8. 5. 1945 v Praze podepsal Protokol o provedení formy kapitulace německých branných sil.

Mezi oběti tehdejšího režimu patřili i příslušníci Sboru vězeňské stráže (SVS). Z řad vězeňských dozorců jsou známy dvě oběti. První obětí se stal plzeňský strážmistr Čeněk Petelík, zapletený do zinscenovaného procesu známého jako borský případ. Po zjištění, že vězňům odsouzeným Státním soudem údajně zprostředkoval nedovolený kontakt s rodinami a dodával jim mimo jiné cigarety apod., vykonstruovala Státní bezpečnost skupinu vězňů chystajících za pomoci dozorců ozbrojenou vzpourou. V procesu padly 12. května 1950 tři tresty smrti pro vůdce domnělé vzpoury, pět dalších dozorců bylo odsouzeno k trestům odnětí svobody v rozmezí od šesti do dvaceti pěti let a jeden k doživotnímu těžkému žaláři. Na počátku roku 1953 bylo vězeňství převedeno do působnosti ministerstva národní bezpečnosti, byl vydán Řád nápravných zařízení a plzeňský trestní ústav vstoupil do období sovětizace československého vězeňství s novým názvem – Ústav nápravných zařízení Plzeň. V roce 1955 byl ústav přejmenován na Nápravně pracovní tábor Plzeň (NPT). Sem byli umísťováni především muži odsouzení za kriminální trestné činy, především recidivisté, dále pak nemocní (TBC) a odsouzení za tzv. pro-

tistátní trestné činy s trestem odnětí svobody nebo jeho zbytkem do tří let. Pracovně byli využíváni zejména v hornictví, ve strojírenství a stavebnictví, v mnoha pracovních útvarech vně areálu tábora, technicky vzdělaní vězni pak pracovali například v konstrukční dílně na inovaci technologie výroby v plzeňské škodovce.

V roce 1965 byly provedeny významné změny ve výkonu trestu odnětí svobody v souladu s požadavky Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni, které již o několik let dříve vydala OSN. Zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, rozeznával tři nápravně vý-

chovné skupiny odsouzených, jimž také odpovídaly typy nápravných zařízení. Do nově označovaného Nápravně výchovného ústavu Plzeň byli umísťováni zejména odsouzení muži II. nápravně výchovné skupiny. Již od konce roku 1964 však v ústavu fungovalo speciální oddělení pro odsouzené I. a II. nápravně výchovné skupiny, u nichž se projevovaly ve větší míře psychopatické poruchy, od roku 1973 zde fungovalo také středisko protialkoholní léčby pro odsouzené muže I. nápravně výchovné skupiny. V roce 1983 v ústavu zahájilo svou činnost školské vzdělávací středisko. Ústav rovněž sloužil pro výkon vazby.

Ředitel Věznice Plzeň **Petr Vlk** říká:

Mám štěstí, vše co jsem dělal ve vězeňské službě, bylo velmi zajímavé

Jaké je to být ředitelem největší věznice v České republice?

Těžké... To ale bude asi úděl všech velkých věznic. Nemyslím si, že v současné době přeplněných věznic lze hovořit o těžkostech největší věznice, protože v těch našich tisícovkových věznicích bude nápor na veškerý personál včetně ředitelů obdobný. Myslím, že všichni moji kolegové mi dají za pravdu, že pocit zodpovědnosti za svoji věznici je hodně zavazující. Někdy je to práce až k vyčerpání těžká, obzvláště v momentech, kdy musíme bojovat s větrnými mlýny nebo s kostlivci ve skříních.

Co vás k vězeňství přivedlo?

Svého času to byla vidina trvalého zaměstnání a blízký vztah k uniformám. Je až neuvěřitelné, jak ten čas strávený ve vězeňství utíká. Pamatuji si jako včera svoji první směnu, kterou jsem odsloužil na vazebním oddělení ve Věznici Ostrov.

Lze vůbec pracovat delší dobu ve vězeňství a vyhnout se syndromu vyhoření? Jaký je váš recept pro práci ve vězeňství?

Můj recept je jednoduchý. Relativně často měním své služební zařazení. Svoji kariéru jsem začal již ve zmiňovaném Ostrově jako strážný, dozorce a následně vrchní dozorce, následovala Praha-Ruzyně, kde jsem sloužil

jako vrchní dozorce, pak inspektor pro služební přípravu, zástupce na vězeňské stráž, její vedoucí. Následovalo generální ředitelství a metodik pro eskortní činnost, zástupce ředitele odboru vězeňské a justiční stráže. Pak jsem přešel do plzeňské věznice jako první zástupce ředitele. Zde jsem působil pouze několik měsíců a následně se vrátil na generální ředitelství, jako ředitel odboru vězeňské a justiční stráže. Od roku 2014 působím zde v Plzni jako ředitel.

Jakou nejzajímavější pracovní zkušenost si pamatujete?

Myslím, že jsem ve svém služebním životě měl velké štěstí a většina pozic, na kterých jsem pracoval, byla opravdu zajímavá. Pamatuji si dobu, kdy jsem jako člen eskorty převážel některé mediálně dobře známé vězně, byl jsem ve Vlnářské vzpouře. Pak jsem několik let realizoval letecké eskorty v zahraničí, které jsou také velmi zajímavé, hlavně v těch chvílích, kdy z něčeho nic dojde k nějakému zádrhelu a pak jste několik hodin v napětí, jak celá akce dopadne. Naštěstí vždycky dopadla dobře... Z posledních let mohu konstatovat, že mně velice bavila spolupráce v několika skupinách připravujících podklady pro Koncepti vězeňství do roku 2025.

Galerie Rudolfa Toussainta

Na počátku roku 2011 byly ve Věznici Plzeň znovuobjeveny obrazy někdejšího odsouzeného - bývalého německého generála a akademického malíře Rudolfa Toussainta z let 1949-1953. Osm z deseti nově identifikovaných obrazů bylo následně instalováno v zasedací místnosti věznice, kde tak vznikla zcela unikátní expozice, otevřená dne 2. 5. 2011.

Odpočívající kovář

Salome

Venkovský motiv

Sběr víček pro Anežku Pánkovou

Projekt „Anežka jede“ – sbírejte víčka pro Anežku a přispějte na dobrou věc!

Odsouzené ženy i zaměstnanci věznice podpořili sběrem plastových víček Anežku. Pětiletou holčičku, jejíž start do života byl komplikovaný a začal v kojeneckém ústavu. Bohužel komplikovaným nezůstal pouze start. Anežka trpí dětskou mozkovou obrnou, k tomu navíc hypoplasii očního nervu a celiakií. Péče o ni je velmi náročná, časově i finančně. Má milující adoptivní rodiče a prarodiče, kteří by pro ni udělali první i poslední, ale zároveň se snaží nezanedbávat Julinku, dvojče Anežky, rodinu jako celek a zaměstnání. Anežka je velkou bojovnicí se zájmem o svět. „A má neuvěřitelnou jiskru v oku,“ doplnil dědeček Anežky při převzetí nasbíraných víček. K nim navíc odsouzené ženy ještě přibalily i dvě hračky, které během pouhého půldne uháčkovaly oběma holčičkám pro radost. Podpořit Anežku můžete i vy – sbírejte s námi „Víčka pro Anežku“. Jejich prodejem budou získány chybějící finanční prostředky na rehabilitační pobyty, které Anežce v jejích pokrocích a vývoji tak pomáhají. Můžete však využít i jinou možnou formu podpory. Informace naleznete na webových stránkách:

www.anezkajede.cz.

Nepříliš známá výročí roku 2016

Josef Nejedlý

Rok 2016 byl i pro Vězeňskou službu ČR z hlediska historických výročí zajímavý dvěma nenápadnými výročími. Zásadní změny ve společnosti iniciovaly také nový směr ve vývoji tehdejší vězeňské organizace. V roce 1990 byla rozhodnutím ministryně spravedlnosti Dagmar Burešové zrušena všechna bývalá ocenění, udělovaná do té doby příslušníkům i civilním pracovníkům v českém vězeňství. Za dva roky nato vzniká nově koncipovaná Vězeňská služba ČR. Zaměstnanci vykonávají své povinnosti a věnují se náročné službě. Během doby se však projevuje vážný nedostatek – možnost konkrétního morálního ocenění příkladné práce a činnosti.

Na základě projednání a kvalifikovaného zpracování zejména historických pramenů a doporučení námětu, došel tehdejší generální ředitel VS ČR Jiří Malý k závaznému rozhodnutí: zřídit nový moderní a funkční systém ideového a morálního ocenění civilních zaměstnanců a příslušníků sboru. Zřídil proto dva typy ocenění (viz. Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby č.17/1996 o zřízení, udělování a odnímání Medaile a Plakety Vězeňské služby České republiky). Plaketa Vězeňské služby České republiky ve dvou stupních; byla určena pro ocenění příkladné práce a činnosti zejména civilních zaměstnanců.

Jan Česka

Pro ocenění především příslušníků, vykonávajících službu ve stejnokroji byla rozhodnutím generálního ředitele zřízena Medaile Vězeňské služby České republiky. Medaile má tři stupně – bronzový, stříbrný a zlatý.

Konečnou grafickou podobu dostal schválený ideový záměr plakety a medaile v uměleckém atelieru Jana Česky. Tento příslušník se značnou zkušeností s uměleckou grafikou a užitou drobnou plastikou, který působil dlouhá léta ve vazební věznici Litoměřice – v té době jako kapitán – se daného úkolu zhostil na výbornou. Na návrzích pracoval od konce roku 1994. Konečný, definitivní návrh spatřil světlo světa v roce 1995 a byl urychleně realizován známou renomovanou ražební firmou Znak Praha, Družstvo umělecké výroby. V roce 1996 byly opět v českém vězeňství po několikaleté absenci uděleny nové medaile a plakety. Vyznamenání všech stupňů bylo ovšem zhotoveno v relativně nízkém množství, a tak bylo v krátké době nutno přistoupit k doražbě... Takže tímto je de facto připomenuto zajímavé dvacetileté výročí.

Koncem roku 2005 je, nyní již major Jan Česka, vyzván, aby zpracoval výtvorné návrhy na čtyři nové typy medailí Vězeňské služby ČR a odznaky absolventů vysokoškolského studia. K posouzení předložil návrhy na Medaili Vězeňské služby České republiky za statečnost, Medaili Vězeňské služby České republiky za věrnou službu (I., II., III. stupeň), Medaili Vězeňské služby České republiky Za zásluhy o rozvoj a Čestnou medaili Vězeňské služby České republiky. Po zhodno-

cení a projednání rozhodl generální ředitel VS ČR, že do kompletní řady morálních ocenění budou nadále zahrnuty i dva typy ocenění z roku 1996, tedy Medaile Vězeňské služby České republiky a Plaketa Vězeňské služby České republiky. Celý tento proces byl završen vydáním nového Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č.50/2006 o zřízení a udělování medailí a plakety i Vězeňské služby České republiky a označení absolventů studijního programu v rámci vysokoškolského vzdělávání. Připomínáme ještě, že první osobou, které byla vyznamenána medailí tzv. nové řady, se stala nstrm. Veronika Vávrová, strážná 2. třídy z věznice Jiřice. Z rukou generálního ředitele VS ČR Ludka Kuly převzala medaili VS ČR Za statečnost za svůj zásah při dopadení prchajícího vězně. Takže stručným upozorněním na jednu nevšední avšak nepříliš známou kapitolu činnosti VS ČR z roku 2006 – vydání nové řady morálních ocenění, si zároveň připomínáme i další kulaté výročí zajímavé nejen pro zaměstnance vězeňské služby.

Při této příležitosti je jistě na místě upozornit na nenápadného a vězeňské, ale i faleristické veřejnosti téměř neznámého autora českých vězeňských vyznamenání. Do Sboru přichází Jan Česka v roce 1979. Tak jak bylo zvykem působí na nejrůznějších služebních pozicích aby v závěru svého profesního života ve stejnokroji pracoval jako vrchní komisař na oddělení prevence ve vazební věznici Litoměřice. Po 28 letech služby jde na zasloužený odpočinek. A na podzim roku 2016 se dožil věku 70. let. Takže těmito řádky nenápadně upozorňujeme i na osobní, životní jubileum autora. Ve Sboru zanechal zřetelnou stopu jak svojí profesní činností, tak i tím, že jej jako autora celé plejády vyznamenání může i po letech těšit, že jeho práce měla svůj nejen osobní ale i úspěšný společenský rozměr.

Akademie VS ČR členem EPTA

Iva Prudlová

Dne 16. listopadu 2016 podepsal ředitel Akademie VS ČR František Vlach, protokol o vstupu do asociace sdružující vzdělávací střediska evropských vězeňských služeb (EPTA). EPTA pořádá každoroční konferenci, kterých se účastní ředitelé vzdělávacích středisek a další pozvaní odborníci přednášející na vybraná témata. Letošní konference se konala ve dnech 15. – 18. listopadu v Centrálním vzdělávacím středisku VS Polské republiky v Kaliszi.

Kromě účastníků reprezentujících členské organizace se této konferenci zúčastnili také zástupci EuroPris, European Judicial Training Unit of Directorate General for Justice of the European Commission (EU JUST), Radicalisation Awareness Network (RAN) a představitelé vzdělávacích středisek VS Ukrajiny a Turecka. Tématem letošní konference bylo vzdělávání personálu v oblastech prevence radikalizace ve vězních a zacházení s věznými osobami se specifickými potřebami. O vývoji instrukcí Rady Evropy týkajících se radikalizace informoval přítomně

evropský odborník na vzdělávání vězeňského personálu Harald Føsker. S výsledkem květnového setkání Evropské komise seznámil účastníky konference Heiko Wagner. Expert na radikalizaci ve vězních Maurice van der Velden představil sdružení RAN a následně se uskutečnila dlouhá diskuse týkající se systému sdílení dobrých zkušeností ve vzdělávání v této problematice. Konkrétní informace o vzdělávacích kurzech v oblasti prevence radikalizace podali účastníci z Itálie a Francie. Na téma vzdělávání personálu v oblasti zacházení s věznými osobami s duševními poruchami a onemocněními hovořili zástupci vzdělávacích středisek VS Itálie a Polska.

Akademie VS ČR představila svůj unikátní projekt jazykového vzdělávání pro penitenciární praxi. Zkvalitnění přístupu vězeňského personálu k dokumentům Rady Evropy, EuroPris a dalších významných institucí a rozvoj komunikace mezi vězeňskými odborníky bude v roce 2017 jedním z klíčových témat Evropské komise, Rady pro penologickou spolupráci i EuroPris. V souvislosti s vysokou potřebou zlepšení jazykových kompetencí evropského vězeňského personálu v dnešním multikulturním světě se česká iniciativa setkala s velkým ohlasem účastníků konference. Po slavnostním podpisu Memoranda o spolupráci mezi EPTA a EuroPris byla Akademie VS oficiálně přijata do EPTA.

European Penitentiary Training Academies Network (EPTA) je sdružení, které usiluje o rozvoj komunikace mezi vzdělávacími středisky a o výměnu informací a zkušeností v evropském měřítku. Hlavním cílem je zkvalitňování výcviku nového vězeňského personálu a rozvoj systémů následného odborného vzdělávání. EPTA umožňuje svým členům vytvářet pracovní skupiny dle aktuálních potřeb, podporuje organizování odborných stáží učitelů v zahraničí a jejich účast na mezinárodních seminářích. Zároveň informuje své členy o nových vzdělávacích projektech, metodách či formách výuky, seznamuje je s výsledky různých výzkumů a podobně. Sdružení EPTA spolupracuje s Evropskou asociací vězeňských služeb EuroPris a činnost je pozitivně hodnocena Evropskou komisí.

Dá se ve věznici natrénovat maraton?

Jana Rajdlová

Odpověď se hledala na prvním tréninku Běhu se žlutou stužkou

Může člověk s trestní minulostí a člověk, který se aktuálně nachází ve výkonu trestu, uběhnout maraton? Jak se dá ve věznici trénovat na běžecký závod? A jakou k tomu mají tito jedinci motivaci? Marian z Věznice Kuřim i bývalý vězeň Milan, kteří poběží se žlutou stužkou maraton, a Marie z věznice ve Světlé nad Sázavou, trénující na červenový štafetový běh, mají jasno: když budou mít silnou vůli a podpoří je okolí, mají šanci začít ve svém životě znovu a lépe. Proto se zapojili do projektu Yellow Ribbon Run, který upozorňuje na téma obtížné zaměstnatelnosti lidí s trestní minulostí, a se žlutou stužkou běželi dnešní trénink. Trénink se konal v běžeckém centru Running Mall na Praze 7 a zúčastnili se ho nejen osoby ve výkonu a po výkonu trestu, ale i další běžci včetně manažerů firem, které zaměstnávají vězně.

Proč je potřeba řešit zaměstnávání vězňů a bývalých odsouzených? „Lidé opouštějící vězení si trest odpykali a teď jsou zase na startovní čáře. Dát jim šanci na práci a nový start pro ně znamená často jedinou možnost, jak začít znovu. Vytrvale běžet dál vsťíc lepší budoucnosti už musí sami. Pokud poběžíte s nimi, vyjádříte jim podporu, se kterou to lépe zvládnou,“ uvedla Gabriela Slováková, ředitelka ženské věznice ve Světlé nad Sázavou a iniciátorka projektu Yellow Ribbon Run v České republice. Závody Běhu se žlutou stužkou – maraton, půlmaraton a štafety – se poběží v dubnu, květnu a v červnu pod záštitou tří závodů RunCzech. „Se žlutou stužkou se poběží už podruhé a zúčastní se mnohem víc běžců než v roce 2016. Pro mě je to známka toho, že jsme nastartovali velký a smysluplný projekt, který má budoucnost. Když si totiž tisíce lidí připlnou žlutou stužku na tričko a řeknou vězňům, že po odpykání trestu jim chceme dát druhou šanci, společnost to nemůže ignorovat,“ uvedl Carlo Capalbo, prezident organizačního výboru RunCzech. Motto Běhu se žlutou stužkou zní: Uteč předsudkům. Právě předsudky

propuštěným vězňům podle odborníků kladou na jejich cestu novým životem nejednu překážku. Zvlášť pokud se nenajdou zaměstnavatelé, kteří jim dají druhou šanci. „Předsudkům však už dávno utekli partneři celého projektu, firmy, které se nestydí zaměstnávat vězně nebo bývalé vězně,“ doplnil Capalbo. Kromě nákupu jednotlivých startovních čísel lze projekt podpořit také výběrem z několika druhů partnerství. Letošním zlatým partnerem běhu se stala firma Kostecké uzeniny, a.s., stříbrnými partnery jsou společnosti LMC s.r.o., United Bake-

ries a.s., Lion Products s.r.o., Lesy České republiky s. p. a bronzovými partnery firmy Arriva Transport Česká republika a.s., Hamerník s.r.o. a Schindler CZ a.s. Partneři, kteří podpořili jednoho běžce z řad odsouzených nebo bývalých odsouzených, jsou Haryservis, Agro Jevišovice a.s. a IP systém a.s. Projekt také podporují individuální běžci z organizací Ashoka a Společnost Podané ruce o.p.s. Mediálním partnerem je společnost Lagardere Active ČR a.s. Záštitu převzali ministr spravedlnosti, ministryně práce a sociálních věcí a veřejná ochránkyně práv.

Minulý rok bylo propuštěno 10 271 vězňů, tedy lidí, kterým zůstane záznam v rejstříku trestů. Podle průzkumu společnosti LMC více než dvě třetiny firem po uchazečích při nábore vyžadují výpis z trestního rejstříku, přičemž plných 55 procent zaměstnavatelů lidí se záznamem v rejstříku trestů vůbec nezaměstnává. Z odsouzených propuštěných z vězení má tak podle propočtů šanci získat práci jen třetina těch, kteří jsou motivováni pracovat.

Běh se žlutou stužkou/Yellow Ribbon Run je projekt, který vznikl díky spolupráci několika subjektů: Vězeňské služby ČR, CSR platformy Business Leaders Forum, RunCzech, Probační a mediační služby ČR a neziskové organizace RUBIKON Centrum, které pomáhá lidem s trestní minulostí začlenit se zpět do společnosti.

Zajímavosti z projektu Yellow Ribbon Run – nejdůležitější informace

- V letošním roce se v České republice poběží 2. ročník Yellow Ribbon Run.
- Yellow Ribbon Run bude letos součástí dvou závodů RunCzech běžecké ligy 2017, a to Sportisimo 1/2Maratonu Praha dne 1. dubna a Volkswagen Maratonu Praha dne 7. května. Největší zastoupení běžců bude součástí charitativní běžecké akce O2 Pražské štafety 4x5 dne 14. června, kterou také připravují organizátoři běžeckých akcí pod hlavičkou RunCzech.
- V roce 2016, kdy se v České republice konal 1. ročník Yellow Ribbon Run, byl celkový počet běžců se žlutou stužkou 32. Mezi nimi bylo 5 odsouzených a 3 běžci po výkonu trestu.
- V roce 2017 akci podpoří celkem 856 běžců, z nich například 480 poběží O2 Pražskou štafetu 4x5 a 300 celou maratonskou vzdálenost. V současné době jsou přihlášení aktivní účastníci z 19 zemí, a to například z Francie, Švédska, Dánska, ale také Brazílie, Thajska, Běloruska, Izraele nebo Kazachstánu.
- Zajímavostí je to, že se mezi běžci nachází také osoby, které se staly oběťmi trestných činů a projekt svojí účastí podporují.
- Do projektu se letos zapojuje 20 věznic z celkového počtu 35, které se nachází v České republice.
- Celou maratonskou vzdálenost 42,195 km si na Volkswagen Maratonu Praha troufne zaběhnout 6 aktuálně odsouzených běžců a 1 bývalý odsouzený.
- O2 Pražskou štafetu 4x5 poběží 13 aktuálně odsouzených běžců spolu s 12 běžci, kteří již svůj trest mají za sebou a 7 z nich jsou klienty RUBIKON Centra.
- 10 tisíc žlutých stužek, které si běžci a podporovatelé budou moci připsat na všech akcích, vyrobily vlastnoručně odsouzené ve Světlé nad Sázavou.
- Všechny akce se vedle odsouzených nebo bývalých odsouzených zúčastní také cca 90 zaměstnanců Vězeňské služby České republiky.
- Další z podporovatelů projektu, Probační a mediační služba, bude zastoupena celkem šedesátkou účastníků a účastnic a za Business Leaders Forum poběží 2 a za RUBIKON Centrum vyběhne 12 zaměstnanců.

Mistrem Evropy v naturálním sportu je Ondřej Lukáč

Petra Běliková

Vítězem Evropského šampionátu v naturální kulturistice a fitness, který ve dnech 21. - 22. října 2016 zorganizovala Slovenská asociace naturálního sportu ve městě Šamorín, se stal dozorce oddělení výkonu trestu Věznice Kynšperk nad Ohří praporčík Ondřej Lukáč.

V krásném hotelovém a sportovním areálu se na závodech sešlo celkem 143 závodníků ze 14 států - Slovenska, České republiky, Norska, Německa, Maďarska, Itálie, Francie, Bosny a Hercegoviny, Srbska, Litvy, Rakousko, Chorvatska, Polska a Nizozemska. Jedním z účastníků byl i čtyřladvacetiletý Ondřej, který je v současné době jednou z tváří Beauty and Fitness Cupu 2017, který se bude konat 11. března v Praze.

Co vás přivedlo na mistrovství Evropy?

Na mistrovství Evropy jsem se musel nominovat z Prom-in Natural cupu který se konal 8. října v Brně. Tam jsem se umístil na prvním místě a tohle umístění rozhodlo, že jsem na mistrovství prostě jet musel. Konalo se na Slovensku, v Šamoríně, což je městečko asi 20 kilometrů od Bratislavy. Závody se zde konají na dvě kola - semifinálová eliminace, ze které postoupí šest nejlepších do finále. Eliminací se mi podařilo projít, zasoutěžil jsem si i v dalším kole a při vyhlášení výsledků jsem zůstal poslední, kterého ještě nepřečetli a to pro mě tedy znamenalo první místo a titul mistra Evropy.

Co tomu předcházelo?

Před více než rokem mě napadlo, že když už nějakou dobu cvičím, mohl bych si zkusit alespoň jednou v životě nějakou soutěž. Volba padla na Beauty and Fitness Cup, který se konal v březnu 2016 a tam jsem skončil druhý. Potom mi to nedalo, takže jsem se stejné soutěže zúčastnil ještě v září a tam už jsem vyhrál. Pak následoval kvalifikační závod na Mistrovství Evropy 2016 a na něm jsem se kvalifikoval z prvního místa.

Jakému sportu jste se věnoval před kulturistikou?

Hrál jsem poměrně dlouho volejbal, kde jsem se dostal na prvoligovou

úroveň. Tehdy jsem začal chodit do posilovny nabírat fyzickou kondici. Svaly mi při těchto trénincích rostly rychleji než ostatním a bylo to dost vidět. Chytla mě individualita toho sportu, tedy to, že záleží jen na mně. Začínal jsem v Kynšperku v takové sklepní posilovně. Pršelo tam, kolikrát jsme cvičili a bylo tam i 10 cm vody. Když jsem začal pracovat ve věznici, využíval jsem místní posilovnu. Je od věznice jen pár metrů. Tam jsem začal cvičit daleko víc, měl jsem na to víc času. V roce 2015 jsme s kamarádem začali chodit cvičit do Sokolova do Uralu, vybudovali tam multifunkční fitness studio.

Jak se vám daří sport kombinovat s nároky povolání?

Poslední půl rok jsem neměl na nic čas. Ve čtyři ráno budíček, hodinu šlapat na rotopedu, potom snídaně a na půl šestou do práce, tam jsem do večera do čtvrt na sedm a hned po šichtě jdu cvičit. Vracím se domů mezi půl devátou, devátou. Navečeřím se, uvařím si jídlo na druhý den a takhle se to opakuje pořád dokola.

Ted' už máte čas na něco jiného než na práci a sport?

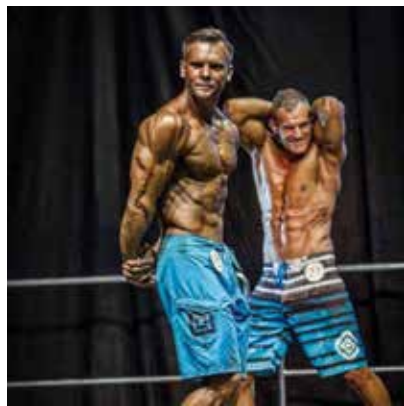
Před závody určitě ne, nemám čas vůbec na nic, nic nestíhám. A hlavně je to období náročné na jídlo. Poslední dva až tři měsíce před závody jsem jedl asi pět jídel dokola. Ráno vaječné bílky se špenátem nebo něčím jiným, měnil jsem zeleninu, aby to víc chutnalo. Pak jsem asi pětkrát za den jedl maso se zeleninou, občas jsem si dopřál rýži, večer tvaroh. Poslední týden před závody už je hodně specifický, tělo se odvodňuje. Závody byly v sobotu a já v podstatě ve čtvrtek, pátek už ani nepil. Než jdeme na pódium, už si můžu dát aspoň malé doušky, ale ne moc. Pak se najíte, napijete a tělo hrozně natáhne vodu a oteče. Týden po závodech člověk vypadá opravdu strašně.

Co na to rodina?

Moje mamka je zdravotní sestra, když jsem se připravoval na první závody, hodně mě hlídala, teď už si zvykla. Můj otec se tomu taky dříve věnoval. Když byl mladý, tak v kulturistice závodil. Je teď nadšený.

Zajdete občas někam za zábavou?

Chodit na diskotéky nebo do hospody mě moc neláká. Sem tam vyrazím někam na večeri. Dám si maso se zeleninou a požádám, aby mi dali třeba míň omáčky. Když jdu někam na návštěvu, беру si svoji krabičku s masem a rýží.... Jsem dobrá návštěva...

Jsou to měsíce dřiny a odříkání, neměl jste chuť s tím někdy takříkajíc seknout?

Určitě. Měsíce se trápíte hladem, v podstatě nikam nezajdete mezi lidi, pak ale přijedete na závody a jste mistr Evropy, dostanete medaili, v tu chvíli je to obrovská euforie.

Jaký to byl pocit?

Pracoval jsem na sobě sám a je to pro mě osobně velký úspěch. Když jsme tam při vyhlášení stáli poslední dva, tak se mi chtělo brečet. Pak jsem tam zůstal sám a fakt jsem tomu nevěřil, kluci vedle mě vypadali výborně. Bylo to něco neskutečného, to mi běhal mráz po zádech.

Jaké máte plány do budoucna?

Chtěl bych jet na mistrovství světa, ale to je dost i o penězích. Uvažuji o tom, že bych si udělal trenérský kurz, chtěl bych se posunout někam dál. Ono přece jenom když má člověk nějaký titul a zkušenosti, pak má co předat dál. Bavilo by mě se tím třeba časem živit.

Praporčík Ondřej Lukáč vystudoval obchodní akademii v Chodově. Ve Věznici Kynšperk nad Ohří pracuje od února r. 2012, kdy nastoupil jako strážný na oddělení vězeňské stráže. Později se rozhodl přejít na oddělení výkonu trestu, kde pracuje jako dozorce.

Nové výstrojní součástky pro příslušníky

po uzávěrce

Vězeňské službě ČR se podařilo zajistit nový vzor zateplené zimní bundy pro příslušníky. V současné době je do výstrojního skladu průběžně dodávána zimní bunda s goretexovou technologií, která byla v roce 2016 vyvzorována a vyzkoušena v reálném provozu řadovými příslušníky věznic a vazebních věznic. Bunda pasového střihu mírně prodlouženého v záďové části s pasovým límcem je zhotovena z kvalitního dvou laminátového materiálu ve složení 100% polyester s eVent membránou. Bunda má podlepené švy, je napevno zateple-

ná kalandrovaným roumem s dutými vlákny a podšitá podšívkou. Bunda je zapínaná zdrhovadlem, a to včetně stojatého límce.

Na základě specifických požadavků příslušníků, které vyvstaly při testování v terénu, byl vzor této zimní bundy doplněn a upraven. Vzorky byly současně odeslány ke kontrole jakosti, hygienické bezpečnosti a testování dalších parametrů ve specializované zkušebně.

Vedení vězeňské služby napravuje stav v oblasti vystrojování, který byl v minulých letech zanedbán. V loňském roce byly veřejnou soutěží vybrány nové dodavatelské firmy a uzavřeny nové smlouvy a rámcové dohody na nákup služebních brašen, punčochového zboží, dodávku polo-košil, triček a mikin, pleteného zboží, oděvních doplňků i na dodávku textilních znaků.

Vězeňská služba v oblasti vystrojování již přijala řadu opatření k postupné obměně součástek. V této souvislosti byly vytvářeny nové druhy obuvi, a to jak letní, zimní, boty sportovního typu a boty pro speciální určení, které jsou v současné době testovány příslušníky organizačních jednotek vězeňské služby. Taktéž se realizuje nové vyvzorování fleecových bund tak, aby tyto odpovídaly novým trendům výstrojních součástek bezpečnostních sborů. Důraz je kladen nejen na nové střihy a uživatelský komfort příslušníků, ale také na nové technologie a materiály.

Yellow Ribbon Run

